L. W. kr. 62.535/1885.

Alg. 80

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o popieraniu przedsiębiorstw melioracyjnych.

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego za rok 1884/5. przedstawiliśmy Wysokiemu Sejmowi nasze zarządzenia, mające na celu wykonanie uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 18. Października 1884. tak co do popierania budowli wodnych na rzekach niespławnych w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. Października 1882, jak i co do założenia stacyj wodoskazowych i ombrometrycznych, a zarazem podaliśmy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że z uchwalonych na dniu 18. Października 1884. siedmiu projektów do ustaw o subwencyonowaniu tutejszokrajowych przedsiębiorstw melioracyjnych otrzymały Najwyższą Sankcyę tylko dwa projekty, a mianowicie: o regulacyi rzeki Nowego Brnia i o udzielenie pożyczki z funduszu krajowego spółce wodnej dla regulacyi odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską, reszta zaś projektów do ustaw z powodu wadliwości operatów technicznych, jakie miały służyć za podstawę techniczną przedsiębiorstw melioracyjnych, a które jeszcze przed kilku lub kilkunastu laty sporządzone zostały bądź to przez inżynierów cywilnych, bądź też przez techniczne organa rządowe, nie otrzymała konstytucyjnego zatwierdzenia.

Powołując się na to sprawozdanie, w którem zastrzegliśmy sobie zdać sprawę z dalszych kroków naszych podjętych celem wykonania powyższych dwóch ustawowych i niedoszłych jeszcze do skutku pięciu przedsiębiorstw melioracyjnych, mamy zaszczyt przedstawić niniejszem Wysokiemu Sejmowi zarządzenia nasze poczynione dla jak najrychlejszego zrealizowania tych siedmiu przedsiębiorstw, niemniej też usiłowania i roboty przygotowawcze przeprowadzone na naszych przestrzeniach rzek i potoków w celu zużytkowania postanowień państwowej ustawy melioracyjnej dla naszego kraju w stopniu odpowiadającym jego rozległości i potrzebie melioracyj, tudzież wnioski subwencyjne na lokalną regulacyę rzek niespławnych podejmowaną na podstawie powołanej uchwały sejmowej (z dnia 6. Października 1882.) przy równym udziale w kosztach skarbu państwa i kraju, oraz adjacentów.

I. Ustawowe przedsiębiorstwa melioracyjne (Nowy Breń. — Regulacya odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską.)

1. Regulacya rzeki Nowego Brnia z dopływami w powiecie Mieleckim i Dąbrowskim ma być w myśl ustawy krajowej z dnia 13. Maja 1885. Dz. u. kraj. l. 34. przeprowadzoną kosztem 425.481 zł. w. a. w ciągu lat siedmiu począwszy od roku 1885. przez

przymusową spółkę wodną, która winna się zawiązać na podstawie §. 45. kraj. ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Dz. u. i rozp. kraj. l. 38.

Do pokrycia kosztów przyczyniać się będą stosownie do postanowień §. 3. powołanej specyalnej ustawy krajowej, tudzież §. 6. w związku z §. 4. państwowej ustawy melioracyjnej:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 30% preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny takimże bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 30% kosztów;

c) resztą zaś preliminowanych kosztów strony interesowane.

Jako substrat techniczny regulacyi służyć ma projekt rządowy z r. 1875., jednakże stosownie do postanowienia §. 2. ustawy zarządził Wydział krajowy rewizyę tego projektu na podstawie zdjęć niwelacyjnych, wykonanych w r. 1884. przez inżyniera bióra melioracyjnego Jankowskiego wraz z inżynierem asystentem Ogonkiem i w ten sposób przerobiony projekt częściowy dla dolnego biegu rzeki udzielił Wydziałowi powiatowemu w Dąbrowej.

Jakkolwiek wedle §. 6. ustawy o regulacyi Nowego Brnia wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych prowadzić ma Wydział spółki wodnej, jednakże w oczekiwaniu bliskiej sankcyi ustawy zapowiedzianej odezwą Prezydyum c. k. Namiestnictwa z dnia 5. Kwietnia r. b. l. 3.108/pr., tudzież z powodu nagłej potrzeby udzielenia zarobku zagrożonej głodem ludności nadwiślańskiej, postanowił Wydział krajowy na prośbę Dąbrowskiej Reprezentacyi powiatowej jeszcze przed ogłoszeniem odnośnej ustawy, wyasygnować z wiosną r. b. rozporządzeniem z dnia 22. Maja r. b. do l. 24.193 tejże Reprezentacyi pierwszą ratę bezzwrotnego zasiłku w kwocie 10.000 zł. w. a., z poleceniem bezzwłocznego rozpoczęcia robót i ścisłego przestrzegania przy budowie wskazówek prowadzącego nadzór nad robotami inżyniera Jankowskiego. Gdy zasiłek powyższy się wyczerpał, a Wydział spółki wodnej z powodu braku należycie przygotowanego przez władzę polityczną oparatu nie mógł być jeszcze wybranym, wyasygnowaliśmy wspomnionemu Wydziałowi powiatowemu rozporządzeniem z dnia 28. Lipca r. b. do l. 38.315 drugą ratę przyznanego zasiłku krajowego w kwocie 8.000 zł. w. a., a następnie udzieliliśmy na dalsze prowadzenie robót rozp. z d. 25. Września r. b. l. 49.083 z funduszu krajowego zaliczki na mającą się wypłacić ze skarbu państwa 30%-wą zapomogę w kwocie 5.000 zł. Zaliczka zwróconą też została funduszowi krajowemu przez tutejsze Namiestnictwo przy sposobności asygnaty zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego w okrągłej kwocie 18.000 zł. w. a., również na ręce Wydziału powiatowego Dąbrowskiego, o czem Wydział krajowy zawiadomionym został odezwą Namiestnictwa z d. 18. Października r. b. l. 64.547. Co do wykonania dalszych postanowień ustawy krajowej o regulacyi Nowego Brnia mamy zaszczyt nadmienić, że na żądanie tutejszej politycznej władzy krajowej, wyrażone odezwą z d. 21. Sierpnia r. b. l. 35.375, udzieliliśmy pismem z d. 9. Września r. b. l. 43.868 opinii naszej co do interpretacyi §. 6. statutu, a w szczególności przedstawiliśmy Rządowi wnioski co do zakresu i sposobu wykonywania zastrzeżonego władzom administracyjnym wpływu na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa. Przy tej sposobności przedłożyliśmy także Namiestnictwu dołączony ·/. projekt statutu przymusowej spółki wodnej dla regulacyi rzeki Nowego Brnia. Wydział spółki wodnej został też wreszcie wybranym przez strony interesowane na dniu 9. Listopada r. b. w delegowanem do tej czynności przez Rząd c. k. Starostwie Dąbrowskiem, na podstawie rządowego operatu technicznego wskazanego w §. 2. ustawy, przyczem przyjęto także statut spółki. — Co do postępu w robotach nadmienia się, że do 3. Listopada r. b. wykończono łożysko rzeki, oraz wały obustronne od mostu na drodze powiatowej pod Otałężą do początku dawnego koryta Brnia na długości około $2^1/_2$ kilometrów i zbudowano most nowy w Ziempniowie, a koszta wyłożone do powyższego terminu wynoszą z górą 20.000 zł. w. a. Roboty prowadzone przez inżyniera spółki p. Röhricha znaleziono tak przy sposobności lustracyi rzeki przez Marszałka

Alegat 1.

krajowego, jak i przy późniejszych oględzinach technicznych w stanie wzorowym i zupełnie prawidłowym.

2. Regulacya odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską ma być przeprowadzoną wedle ustawy krajowej z dnia 13. Maja 1885. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 35., przez zawiązaną i zatwierdzoną w r. 1884. spółkę wodną w ciągu r. 1885.

Dla dokończenia tego przedsiębiorstwa, które w roku ubiegłym otrzymało od Wysokiego Sejmu zasiłek krajowy w kwocie 8.000 zł., a z państwowego funduszu zapomogowego dla powodzian zapomogę dla dostarczenia zarobku cierpiącej niedostatek ludności w kwocie 6.000 zł., przyznaje rzeczona ustawa spółce wodnej 4%-wą pożyczkę w wysokości 30% niepokrytej reszty kosztów preliminowanych na 35.000 zł. w. a. (w kwocie 21.600 zł.) tak z funduszu krajowego jak i z państwowego funduszu melioracyjnego. — O tem postanowieniu ustawy zawiadomionym został Wydział spółki wodnej tak przez polityczną władzę krajową, jak i Wydział krajowy; przyznanych jednak §. 3. ustawy pożyczek w łącznej kwocie 12.600 zł. nie podniosła dotychczas spółka wodna z powodu niedopełnienia formalności wypływających ze statutu spółki, oraz przepisów §. 5. ustawy. Mimo to roboty na głównym kanale odwodniającym na przestrzeni od Chorzelowa do ujścia do Wisły w Rożniatach nie doznały zwłoki; gdyż powiat Mielecki należący do najsrożej dotkniętych zeszłoroczną powodzią otrzymał z publicznych funduszów zapomogowych dla dostarczenia zarobku ludności tak znaczne zasiłki, że subwencya, jaka przypadła w mowie będącej spółce, przedstawia pokaźną kwotę 5.000 zł. w. a. udzieloną z funduszu krajowego.

Budowa też kanału głównego energicznie prowadzona przez przewodniczącego spółki p. Jana hr. Tarnowskiego z Chorzelowa postąpiła tak dalece, że roboty ziemne są prawie na ukończeniu, a koszta potrzebnego wyczyszczenia dna łożyska, wałów wstecznych przy ujściu kanału, oraz płotków ochronnych i darniowania skarp kanału pokryte zostaną prawie w zupełności z przyznanych powołaną ustawą krajową 4% pożyczek.

Oprócz wymienionych robót spółkowych prowadziła spółka w r. b. budowę kanału ulgi od ujścia kanału Chorzelowskiego w Zadusznikach do Przykopu na granicy powiatu Tarnobrzeskiego. Kanał ten uznany za potrzebny tak przez krajowe, jak i rządowe organa techniczne, ma na celu ochronę od wylewów gmin położonych nad dolnym biegiem kanału Chorzelowskiego, gdyż odbiera nadmiar wody, któryby się nie mógł pomieścić w szluzie wału wiślanego w Zadusznikach, i odprowadza takowy staremi ramionami rzecznemi przez gminy Majdanek, Zadaszniki, Domacyny i Przykop poniżej do Wisły. Przy pomocy funduszów zapomogowych zbudowała spółka szluzę murowaną o dwoch otworach w wale wiślanym w Przykopie i wykonała część dolną kanału ulgi od Wisły do gminy Przykopa. Gdy jednak fundusze te się wyczerpały a wykończenie pozostałej części budowy na kanale ulgi leżącym po za obrębem robót spółkowych wedle opinii znawców ze względu na ochronę od wylewów jest koniecznem i kosztować będzie przeszło 12.000 zł, w. a., postanowił Wydział krajowy w skutek usilnej prośby Wydziału spółki z uwagi na nadzwyczajne klęski powodziowe, jakie nawiedziły tamtejszą ludność nie tylko w roku ubiegłym, lecz także w Lipcu r. b., udzielić rozporządzeniem z d. 16. Listopada r. b. do l. 58.563. zasiłku bezzwrotnego na te budowle w kwocie 6.000 zł. w. a. z dotacyi melioracyjnej, a zarazem odniósł się odezwą z d. 17. Listopada r. b. l. 58.783 do Prezydyum c. k. Namiestnictwa z prośbą o wyjednanie u Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa w myśl przyrzeczenia danego Wydziałowi krajowemu reskryptem tego Ministerstwa z d. 11. Stycznia r. b. l. 7.051. (str. 88 sprawozdania z czynności Wydziału krajowego) dalszego na ten cel zasiłku z państwowej dotacyi melioracyjnej przyzwalanej corocznie przez Wysoką Radę Państwa do dyspozycyi Rządu na popieranie lokalnych melioracyj, które nie korzystają z państwowego funduszu melioracyjnego.

Wreszcie co do udzielonej uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 20. Października 1882. komitetowi dla zawiązania rzeczonej spółki subwencyi w kwocie 1.500 zł. w. a., nadmienia się,

że takowa została w r. b. wyrachowaną przez Wydział spółki do wysokości 1.351 zł. 61 ct. w. a., pozostałość zaś wykazana w kwocie 167 zł. 23 ct. w. a., ma być zwróconą do kasy krajowej.

II. Przedsiębiorstwa niedoszłe do skutku z powodu odmowy Najwyższej Sankcyi.

Co się tyczy dalszych pięciu przedsiębiorstw melioracyjnych, które wedle uchwalonych przez Wysoki Sejm projektów do ustaw miały być wykonane przez zawiązane w tym celu na podstawie §. 45. krajowej ustawy wodnej przymusowe spółki wodne, oznajmiło Prezydyum c. k. Namiestnictwa odezwą z dnia 11. Czerwca r. b. l. 5.130/pr. Wydziałowi krajowemu co następuje:

„Najwyższem postanowieniem z dnia 13. Maja r. b. Jego ces. i król. Apostolska Mość nie raczył użyczyć Najwyższej Sankcyi uchwalonym przez Wysoki Sejm krajowy na posiedzeniu z dnia 28. Października 1884. pięciu projektom ustaw: o osuszeniu bagien Niskich, o osuszeniu bagien Rudnickich, o regulacyi potoku Łęgu, o regulacyi potoku Trześniówki i o regulacyi potoku Kisieliny, a to z tego powodu, że operaty techniczne, które w projektach ustaw wskazane są wyraźnie jako techniczne podstawy przedsiębiorstw melioracyjnych, okazały się przy badaniu przez departament budowli drogowych i wodnych c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych tak niedostateczne, iż usunięcie wadliwości nie byłoby możliwem nawet przez częściowe zmiany, jakie według §. 2. projektów ustaw podjęte być mogą przez Wydział krajowy w porozumieniu z Rządem w granicach sum kosztorysowych.“

„W skutek tego nie pozostaje nic innego, jak tylko wypracowanie zupełnie nowych operatów technicznych.“

„Ze spowodowanego niedostatecznością technicznych substratów odmówienia pięciu powyżej powołanym projektom ustaw Najwyższej Sankcyi wynika ta ubolewania godna konsekwencya, że roboty melioracyjne tymi projektami objęte, nie mogą być bezzwłocznie wykonane i że celem zrealizowania tych przedsiębiorstw należy najpierw wypracować nowe operaty techniczne, oraz ułożyć nowe projekty ustaw.“

„Aby pod tym względem ile możności jak najprędzej dojść do celu, uznał Jego Excelencya Pan Minister rolnictwa w porozumieniu z Wysokiem c. k. Ministerstwem spraw wewnętrznych za najodpowiedniejsze zarządzić zaraz wypracowanie przez c. k. Rząd w porozumieniu z Wydziałem krajowym nowych projektów technicznych z uwzględnieniem uwag ministeryalnego departamentu budowli drogowych i wodnych o dawnych projektach i z zachowaniem granic obecnych sum kosztorysowych, a na najbliższej sesyi sejmowej wnieść jako przedłożenia rządowe do konstytucyjnego traktowania nowe projekty ustaw o pomienionych przedsiębiorstwach melioracyjnych, w których to przedłożeniach (w §. 2.) powyżej wspomniane przez Rząd w porozumieniu z Wydziałem krajowym w obrębie wskazanych granic finansowych ułożyć się mające projekty techniczne uznane zostaną za podstawy techniczne odnośnych przedsiębiorstw.“

„Ten sposób dalszego traktowania rzeczy wydał się JE. Panu Ministrowi rolnictwa najwłaściwszym dla samej sprawy z tego powodu, ponieważ umożliwi on uchwalenie nowych projektów ustaw w Sejmie krajowym, chociażby techniczne operaty nie zostały jeszcze przygotowane w chwili otwarcia sesyi sejmowej. W każdym razie jednak co do wymiaru kosztów tych przedsiębiorstw melioracyjnych musiałyby być dla uchwały sejmowej oznaczone kwoty maksymalne. Jako kwoty maksymalne przyjęte zostały zatem sumy zażądane w dawnych projektach, za czem przemawiała i ta okoliczność, że sumy te wzięte zostały także do tegorocznego preliminarza funduszu melioracyjnego.“

Jakkolwiek wiadomość powyższa udzieloną została Wydziałowi krajowemu dopiero w miesiącu Czerwcu r. b., jednakże z uwagi na postanowienia §. 2. projektów do ustaw, upoważniające Wydział krajowy do poczynienia zmian potrzebnych w dawniejszych projektach, wydelegował Wydział krajowy jeszcze przed otrzymaniem tego urzędowego zawiadomienia rozporządze-

niem z dnia 12. Maja b. r. inżyniera biura melioracyjnego Kędziora wraz z inżynierami asystentami Ogonkiem i Boziewiczem do powiatu Tarnobrzeskiego, celem przeprowadzenia zdjęć niwelacyjnych i pomiarów hydrometrycznych rzeki Trześniówki z dopływami, tudzież rzeki Łęgu od gminy Krawce do ujścia do Wisły, a zarazem polecił temuż inżynierowi zająć się wypracowaniem projektów regulacyi i obwałowania tych rzek wraz z kosztorysami.

W tym samym celu wydelegowaliśmy następnie rozporządzeniem z d. 1. Maja inżyniera expozytury biura melioracyjnego w Tarnowie, Sikorskiego wraz z inżynierem asystentem Zahradnikiem do powiatu Brzeskiego dla przeprowadzenia zdjęć niwelacyjnych i pomiarów hydrotechnicznych na potoku Kisielinie i Olszówce poruczając mu także wypracowanie operatu technicznego, tak ażeby wrazie użyczenia odnośnemu projektowi ustawy Najwyższej Sankcyi roboty ziemne jak najrychlej rozpoczęte być mogły, w przeciwnym zaś wypadku operat wygotowany służyć mógł jako substrat do wniesienia przedłożenia na najbliższej sesyi jesiennej Wysokiego Sejmu. Koszta tych robót przygotowawczych postanowił Wydział krajowy pokryć stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 27. Września 1882. z funduszu krajowego (z dotacyi melioracyjnej).

W ten sposób zapewnił Wydział krajowy przygotowanie operatów technicznych potrzebnych do dalszego konstytucyjnego traktowania powyższych najważniejszych trzech regulacyj. Gdy zaś gminy i obszary dworskie interesowane w osuszeniu bagien Niskich i Rudnickich wraz z Reprezentacyą powiatu Niskiego zaczęły się natarczywie domagać przeprowadzenia rektyfikacyi planów tej melioracyi, a inżynierowie biura melioracyjnego byli już zajęci zdjęciami i kontrolą robót na Powiślu, tudzież pracami dla przygotowania robót regulacyjnych we wschodniej części kraju, udał się Wydział krajowy odezwą z dnia 23. Czerwca r. b. l. 29.664 do Prezydyum c. k. Namiestnictwa z prośbą, ażeby z uwagi na przytoczoną powyżej decyzyą J. E. P. Ministra rolnictwa, wedle której „uznał J. E. w porozumieniu z Wysokiem c. k. Ministerstwem spraw wewnętrznych za najodpowiedniejsze zarządzić zaraz wypracowanie przez c. k. Rząd w porozumieniu z Wydziałem krajowym nowych projektów technicznych“ zechciało toż Prezydyum poruczyć przerobienie projektów osuszenia bagien Niskich i Rudnickich swoim organom technicznym.

Odezwą jednak z dnia 10. Lipca r. b. l. 39.005 oznajmiło nam Namiestnictwo, że w zacytowanym powyżej ustępie reskryptu ministeryalnego, zakomunikowanego nam powyżej powołaną odezwą Prezydyum Namiestnictwa z dnia 11. Czerwca r. b. l. 5.130/pr. znajdują się niedokładności, albowiem w tym ustępie „zamiast «wypracowanie» ma być «ułożenie» projektów przez c. k. Rząd w porozumieniu z Wydziałem krajowym“, wskutek czego Namiestnictwo nie może wypracowania projektów technicznych osuszenia bagien Niskich i Rudnickich poruczyć swoim siłom technicznym, zwłaszcza, że takowe przeciążone są pracami koło operatów na przestrzeniach rzek rządowych. W obec tego oświadczenia nie pozostawało Wydziałowi krajowemu w braku własnych sił technicznych nic innego, jak tylko odnieść się do projektanta dawnego operatu technicznego osuszenia bagien Niskich i Rudnickich p. Emila Skowrońskiego, inżyniera c. k. Dyrekcyi lasów i domen, do czego nadarzyła się podówczas sposobność, gdy p. Skowroński zażądał wyasygnowania za ten dawny operat należytości z funduszu krajowego. Inżynier Skowroński przyjął też propozycyą Wydziału krajowego i otrzymawszy od swej władzy urlop, przeprowadził ponowne pomiary bagien i zajął się wypracowaniem projektu na koszt funduszu krajowego.

Zdjęcia niwelacyjne i pomiary hydrotechniczne tak na wymienionych powyżej trzech rzekach i potokach z dopływami, jak i na całym obszarze bagien Niskich, a szczególnie Rudnickich, zostały w ciągu roku bieżącego w zupełności przeprowadzone, a rysowanie przekrojów podłużnych i poprzecznych niezbędnych dla obliczenia kubatury robót ziemnych, oraz poszczególnych objektów, jak szluz, przepustów i t. p. postąpiło tak daleko, że na tej podstawie mogły być dokonane szczegółowe obliczenia i zestawione kosztorysy, które też przedłożone zostały Wydziałowi krajowemu do 6. b. m.

Obecnie zajmują się inżynierzy biura melioracyjnego wykończeniem profilów podłużnych i poprzecznych, oraz sytuacyi (wyciąganiem i nakładaniem) — i jest uzasadnioną nadzieja że w chwili zamknięcia sesyi Wysokiego Sejmu, kiedy ewentualnie uchwalone nowe rządowe projekty ustaw udzielone zostaną Wysokiemu Rządowi do wyjednania Najwyższej Sankcyi, także i szczegółowe projekty techniczne w podobny sposób, jak to miało miejsce w roku ubiegłym, przesłane zostaną przez Wydział krajowy tutejszemu Prezydyum c. k. Namiestnictwa do zaopiniowania, a następnie przedłożenia do aprobaty Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa.

Wynik nowo wypracowanych projektów technicznych, zastosowanych ściśle do wskazówek ministeryalnego departamentu technicznego, wraz z opinią Wydziału krajowego co do kodyfikacyi wniesionych na tegorocznej sesyi Wysokiego Sejmu rządowych projektów do ustaw, których przedmiotem są właśnie te przedsiębiorstwa melioracyjne, przedstawia się następnie:

1) Osuszenie bagien Niskich.

Wstawiona do rządowego projektu ustawy o tej melioracyi maksymalna suma kosztorysowa 22.479 zł. opiera się na starym operacie inżyniera Skowrońskiego, który wedle zeszłorocznego sprawozdania melioracyjnego Wydziału krajowego wykazuje koszta:

a)	z pogłębienia korekcyi potoku Piorunki (nowego kanału) na .	18.238 zł. 74 ct.
b)	przekopanie kanału Jelny na	4.240 zł. 15 ct.
	łącznie okrągło	22.479 zł. — ct.

Natomiast wedle projektu tego inżyniera z r. 1885. okazuje się zbyteczną budowa kanału Jelny, gdyż obszar dworski Nisko wykonał już przed kilku laty tę budowę, w skutek czego łąki i grunta nad tym kanałem położone należycie osuszone zostały, — tak, że obecnie pozostaje do wykonania Nowy kanał czyli Piorunka w gminach i obszarach dworskich Nowosielec, Kończyce, Przędzel i Warchoły z Podwoliną od młyna w gminie Malce aż do fabryki terpentyny w gminie Nowosielec na długości 15.801 metrów. Koszta jednakże zamiast wykazanych powyżej 18.238 zł. 74 ct. wynosić będą nieco więcej, a to z powodu zażądanego przez ministeryalny departament techniczny zniesienia zakładu wodnego w Malcach i teraźniejszych wyższych cen robocizny, mianowicie:

a)	wykupno prawa używania wody w Malcach	4.000 zł. — ct.
b)	wykupno gruntów	5.850 „ — „
c)	roboty ziemne (wykop i sypanie wałów)	8.725 „ 90 „
d)	budowa 2 mostów	700 „ — „
e)	koszta zarządu i nieprzewidziane	944 „ 10 „
	ogółem .	20.220 zł. — ct.

Obszar gruntów interesowanych (bagna, lasy, łąki i pastwiska) wynosi około 1.880 morgów, koszta osuszenia jednej morgi wypadną tedy na 10 zł. 76 ct., datek zaś konkurencyjny po 6 zł. 46 ct. z morgi.

Z uwagi na zmieniony w ten sposób rozmiar przedsiębiorstwa należałoby zdaniem Wydziału krajowego w §. 1. projektu rządowego wymienić tylko gminy rzeczywiście interesowane powyżej wyliczone. Nadto ze względu na niską sumę kosztorysową 20.220 zł., która przy dozorze prowadzonym przez jednego inżyniera może być w jednym roku wyrobioną, wypadałoby ograniczyć czas budowy na r o k j e d e n, przezco zaoszczędzi się w kosztach zarządu.

Zbytecznem byłoby przytem dodawać, że w §. 2. projektu ustawy zamiast sumy maksymalnej 22.479 zł. może być wstawioną wynikająca z nowego kosztorysu kwota 20.220 zł. — W ten sposób 20%-wy udział kraju w kosztach wynosiłby jednorazowo 4.044 zł., tyleż udział państwowego funduszu melioracyjnego, strony interesowane zaś uiściłyby 12.132 zł. prestacyj.

2. Osuszenie bagien Rudnickich

obejmowało wedle dawnego operatu technicznego budowę kanału Stróża, Zalesie i Jeżów kosztem 57.624 zł. w. a. Obecny projekt p. Skowrońskiego, wypracowany na podstawie opinii

departamentu technicznego Wysokiego c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, wciąga do tej melioracyi następne budowy:

a)	regulacyę potoka Jeżów od tartaku w Rudnikach do mostu na drodze krajowej z Rzeszowa do Niska na długości 16.148 metrów kosztem . .	55.500 zł.
b)	regulacyę potoka Niedźwiedzie (dopływu do Jeżowa) na długości 8.308 metrów, tudzież	
c)	regulacyę potoka Groble (dopływu do Jeżowa) na długości 6.350 metrów kosztem łącznym	23.000 „
d)	regulacyę potoka Stróża od młyna w Przędzelu do gminy Jeżów na długości 13.840 metrów kosztem	26.700 „
	Ogółem kosztem .	105.200 zł.

To znaczne podwyższenie kosztów spowodowane zostało nietylko podrożeniem robocizny i gruntów od czasu, w którym pierwotny projekt został wypracowanym, lecz przedewszystkiem znacznym wydatkiem, jaki będzie potrzebny na wykupno zakładów wodnych wymagane przez ministeryalny departament techniczny mianowicie:

a)	przy potoku Jezów na wykupno górnego młyna w Rudniku kwotę .	2.333 zł.
	i na wykupno tartaku w Rudniku kwotę	18.000 „
b)	przy potoku Niedźwiedzie na wykupno młyna w Tarnogórze kwotę .	1.000 „
c)	przy potoku Stróża na wykupno młyna w Przędzelu kwotę . .	7.000 „
	Ogółem wydatkiem .	28.333 zł.

Powierzchnia gruntów interesowanych w gminach i obszarach dworskich: Rudnik, Kopki, Jezów, Groble, Łętownia, Wólka Łętowska, Tarnogóra, Przędzel, Sróża i Kończyce wynosi 13.702 morgów.

Przeciętny koszt melioracyi jednej morgi wynosi tedy 7 zł. 68 ct., konkurencyjny zaś datek przy wymiarze państwowej i krajowej subwencyi w wysokości 20% kosztów budowy 4 zł. 61 ct. od morgi.

Z uwagi, że jeden inżynier wyrobić może rocznie około 30 do 40 tysięcy zł. w. a., proponuje Wydział krajowy rozłożenie robót na trzy lata (w rządowym projekcie ustawy zatrzymano dwuletni czas budowy, z uchwalonego przez Wysoki Sejm projektu) tak, iżby roczne koszta budowy wynosiły 35.066 zł. 66 ct. w. a.

Udział 20%-wy kraju i państwa w kosztach wynosiłby ogółem 21.040 zł.; udział stron interesowanych w wysokości 60% 63.120 zł.; roczny zaś datek rządowy i krajowy okrągło po 7.013 zł., stron interesowanych 21.040 zł. w. a.

Roboty prowadziłaby podobnie jak przy osuszeniu bagien Niskich zawiązać się mająca na podstawie §. 45. kraj. ustawy wodnej przymusowa spółka wodna, która też ponosić będzie wyłącznie koszta zarządu i konserwacyi po upływie czasu budowy.

3) Regulacya i obwałowanie rzeki Łęgu od gminy Krawce do ujścia do Wisły pod Wrzawami w powiecie Tarnobrzeskim.

Za podstawę techniczną do uchwalenia zeszłorocznego projektu ustawy o regulacyi tej rzeki i to na znacznie krótszej przestrzeni, bo od stawu w Jamnicy, (który już dzisiaj nie istnieje) do wybiegu do Wisły służył operat rządowy z r. 1865. preliminujący sumę kosztów na 86.778 zł., z czego przypadało na uregulowanie łożyska rzeki 31.460 zł. 03 ct., na budowę wału lewego 23.919 zł. 82 ct., na budowę wału prawego 29.327 zł. 27 ct., reszta zaś na przepusty drewniane.

Co do tego operatu technicznego podobnie jak i co do projektu rządowego z r. 1865. o regulacyi Trześniówki objawił ministeryalny departament techniczny zdanie, że projekty te uważać raczej należy za fragmenty dawnych pomysłów, które prawdopodobnie już wówczas były

niezupełne, a więc nie przedstawiają pewnego punktu oparcia do ocenienia stanu rzeczy, wskutek czego tenże departament nawet wcale nie zapuszczał się w badanie tych projektów i nie dał o nich żadnej opinii.

Badania więc i roboty przygotowawcze musiały być przez delegowanych do tej czynności inżynierów Kędziora i Boziewicza na nowo rozpoczęte i wykonane zostały w ciągu miesiąca Czerwca, Lipca, Sierpnia i Września r. b. Wypracowany przez tych inżynierów operat techniczny obejmuje stósownie do uchwały Wysokiego Sejmu, która rozszerzyła projekt na przestrzeń od stawu, a raczej mostu w Jamnicy do gminy Krawce przestrzeń rzeki od granicy gminy Krawce do ujścia do Wisły długości 20.787 metrów, wał lewy od gminy Krawce, do wału wiślanego w Gorzycach długości 21.692 metrów, wał prawy od Zapolednika do wału wiślanego w Dąbrowie wrzawskiej długości 19.494 metrów, 7 szluz murowanych i 14 przepustów żelaznych niezbędnych dla należytego odwodnienia gruntów po za wałami.

Kosztorys zestawiony na podstawie tegorocznego projektu Wydziału krajowego wykazuje następne cyfry:

a)	wykupno gruntów pod rzekę i wały	32.193	zł.	30 ct.
b)	roboty ziemne (wykop łożyska rzeki, przewóz materyału na wały i nasypy)	160.482	„	87 „
c)	ubezpieczenie skarp rzeki płotkami i darniami w łukach (na brzegach wklęsłych) oraz zasianie wałów nasionami traw . .	3.454	„	14 „
d)	7 szluz murowanych	19.324	„	28 „
e)	14 przepustów żelaznych	4.944	„	32 „
f)	utrzymanie w czasie budowy (4% z robót ziemnych) . .	6.500	„	— „
g)	koszta zarządu w czasie budowy	13.000	„	— „
h)	nieprzewidziane	5.101	„	09 „
	Ogółem . .	245.000	„	— „

Obecna suma kosztorysowa przewyższająca prawie w trójnasób koszta obliczone na podstawie projektu rządowego z r. 1865., znajduje uzasadnienie swoje w następnych okolicznościach:

a) w podniesieniu się cen robocizny w przeciągu 20 lat, jakie upłynęły od czasu wypracowania dawnego projektu, wskutek czego zamiast obliczonych przez techniczne organa rządowe w r. 1865. kosztów robót ziemnych w kwocie 84.707 zł. 12 ct. w. a., projekt Wydziału krajowego z r. 1885. wykazuje koszt wykopu nasypu i ruchu ziemi na 160.482 zł. 87 ct.,

b) w potrzebie wynagrodzenia właścicieli za grunta zajęte pod rzekę i wały łącznej powierzchni 64.3866 hektarów (111·7 morgów), za które dawny projekt nie przyznaje żadnego wynagrodzenia, obecnie jednak z powodu podniesienia się wartości ziemi szczególnie nad Wisłą, gdzie morgę płacą po 500 zł. w. a., należy liczyć przynajmniej po 300 zł. za morgę — co przy wartości przeciętnej hektara przynajmniej 500 zł. daje powyższą pozycyą w kosztorysie 32.193 zł. 30 ct. w. a.,

c) w potrzebie wykonania robót ubezpieczających nie uwzględnionych w kosztorysie rządowym,

d) wreszcie, co najważniejsza, w konieczności zbudowania takiej liczby szluz i przepustów w wałach, ażeby takowe umożebniały wykonanie lokalnych melioracyj, a przedewszystkiem należyte osuszenia gruntów, gdyż inaczej przeprowadzenie budowy wałów, które mają chronić grunta od klęsk powodziowych, bez należytego uwzględnienia potrzeb kultury krajowej — jak to dotychczas miało miejsce przy wykonaniu wałów ochronnych nad Wisłą przez techniczne organa rządowe — staje się powodem nowych klęsk dla rolników, bo sprowadza zabagnienie całych obszarów gruntów uprawnych położonych po za wałami.

Nie potrzeba przytem nadmieniać, że uchwalone w roku ubiegłym przez Wysoki Sejm rozszerzenie regulacyi od mostu w Jamnicy do gminy Krawce o 5 kilometrów (a więc o 30% dawnej przestrzeni) wpłynęło także znacznie na podwyższenie sumy kosztorysowej.

Wedle wykazu rządowego z r. 1876. interesowane są w regulacyi Łęgu obszary dworskie: Dąbrowa wrzawska, Zalesie, Gorżyce, Sokolniki, Motycze szlacheckie, Motycze poduchowne, Skowierzyn, Zaleszany, Zbydniów, Trześń, Kotowa wola, Sadowie i Kawęczyn, Jamnica, Grębów i Wrzawy; dalej probostwa w Gorżycach, Zaleszanach, Trześniu, Grębowie i Wrzawach, wreszcie właściciele gruntów w gminach: Dąbrowa wrzawska, Zalesie, Gorzyce, Sokolniki, Wrzawy, Motycze szlacheckie i poduchowne, Skowierzyn, Zaleszany, Zbydniów, Trześń, Kotowa wola, Sadowie, Jamnica, Grębów i Krawce z Sulichowem. Obszar gruntów korzystających z regulacyi wynosi wedle tego samego wykazu 18.043 morgów, przeciętny zatem koszt tej pierwszorzędnej melioracyi, jaki przypada na jedną morgę, daje 13 zł. 58 ct. w. a.

Szkoda w plonach, jaką zeszłoroczny wylew Łęgu wyrządził w 11 tylko miejscowościach, dosięga wedle relacyi Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu na gruntach gminnych kwoty . . . . . 101.180 zł. w. a.
na gruntach dworskich kwoty . . . . . 108.000 „ „
Ogółem . . **209.180 zł.** w. a.;

wedle informacyi zaś zasięgniętej przez naszych inżynierów w c. k. Starostwie Tarnobrzeskiem jednorazowa szkoda zrządzona wylewem tej rzeki w roku ubiegłym wynosiła w jednej tylko gminie Wrzawy 100.000 zł. w. a.

Nadto rzeka Łęg, zasilana głównie dopływami z puszczy Sandomierskiej, zawiera w swej wodzie zamiast użyźniającego namułu, jaki niesie n. p. Wisła, znaczne ilości kwasów humusowych i niedokwasku żelaza, tak że każdorazowy jej wylew nietylko nie przyczynia się do użyźnienia gruntów zostających pod inundacyą, lecz oprócz szkody w plonach sprowadza te smutne następstwa, że gleba nadwiślańska z natury swej bardzo żyźna staje się po tym wylewie na cały szereg lat mniej urodzajną. Z tych też powodów wielka szkodliwość tej rzeki, a co za tem idzie, także potrzeba jej uregulowania i obwałowania, podniesioną została nawet przez JE. pana Prezydenta Ministrów w Wysokiej Radzie Państwa przy sposobności wniesienia do konstytucyjnego zatwierdzenia Ces. rozporządzenia z dnia 28. Lipca 1884.

Gdy więc Rada powiatowa Tarnobrzeska w skutek uchwały powziętej na posiedzeniu dnia 30. Października 1885. udała się do Wydziału krajowego z prośbą o wyjednanie u Wysokiego Sejmu wydania ustaw, uznających regulacyą rzeki Łęgu i Trześniówki, oraz potoku Babulówki (Krzemienicy) za przedsiębiorstwa krajowe, postanowiliśmy przychylić się do tej prośby, i ze względu na wielką doniosłość tych regulacyj dla dobra publicznego zaproponować Wysokiemu Sejmowi ogłoszenie regulacyi Łęgu, podobnie jak i Trześniówki oraz Babulówki za przedsiębiorstwa krajowe.

W razie przyjęcia tego wniosku, który gorąco Wysokiemu Sejmowi do uwzględnienia zalecamy, wynosiłby udział kraju w kosztach regulacyi Łęgu w myśl §§. 4. i 6. państwowej ustawy melioracyjnej 40% czyli 98.000 zł., udział zaś państwowego funduszu melioracyjnego i stron interesowanych po 30% czyli po 73.500 zł. Roboty należałoby w uwzględnieniu powyżej wyrażonej zasady (wedle której jeden inżynier ma wyrobić rocznie 30.000 zł., przy robotach przeważnie ziemnych, względnie 40.000 zł., gdzie obok robót ziemnych przychodzą objekty), rozłożyć na 6 lat, co przedstawiałoby koszt roczny 40.833 zł. 33 ct. Roczny 40% datek kraju wynosiłby okrągło 16.333 zł., — 30% zaś datek państwa i stron interesowanych po 12.250 zł. w. a. Datek konkurencyjny, jaki mieliby uiścić interesenci, wynosiłby przeciętnte 4 zł. 7 ct. od morgi (rocznie niespełna **68ct.**)

4) Regulacya rzeki Trześniówki od gminy Babule w powiecie Mieleckim do ujścia do Wisły, wraz z potrzebnem uregulowaniem potoków Dąbrowy i Żupawy w powiecie Tarnobrzeskim.

Projekt rządowy z r. 1865., który miał służyć za podstawę tej regulacyi, obejmuje regulacyę dolnej Trześniówki od ujścia Potoku Dąbrowy w Sobowie, aż do wybiegu Trześniówki do Wisły, obwałowanie wsteczne Trześniówki na lewym brzegu od Wisły aż do wzgórza w Sobowie, na prawym zaś brzegu od Wisły do Żupawy, wreszcie uregulowanie potoku Żupawy (zwanej także Dąbrową lub Jeziorkiem) od granicy gminy Krawce do ujścia do Trześniówki. Z tych jednakże robót wciągnęło bióro melioracyjne w roku ubiegłym do odnośnego przedłożenia Wydziału krajowego na podstawie informacyj prywatnych tylko roboty rzeczne na dolnej Trześniówce i na potoku Żupawie (Dąbrowie) w przypuszczeniu, że wały wsteczne zostały już przez konkurencyę wykonane. W ten sposób zestawione koszta wynoszą wedle operatu technicznego z roku 1865.:

a)	na dolnej Trześniówce i potoku Żupawie od ujścia tego potoku do Trześniówki do dawnego młyna w Żupawie	13.888 zł.	48 ct.
b)	na górnej Żupawie od stawu w Żupawie do granicy gminy Krawce	3.799 „	78 „
	Razem . .	**17.688 zł.**	**26** ct.

która to kwota figuruje też tak w uchwalonym przez Wysoki Sejm w roku ubiegłym projekcie ustawy o regulacyi Trześniówki, jak i w obecnem przedłożeniu rządowem.

Przy badaniu jednak i zdjęciach łożyska Trześniówki w r. b. okazało się, że wykonane od czasu projektowania regulacyi w r. 1865. obwałowanie jest mało znaczącem, bo sięga po obu stronach Trześniówki tylko do połowy gminy Trześnia, i chroni zaledwie część gruntów dworskich, a jeszcze mniej gruntów włościańskich w tej gminie. W ten sposób koszta regulacyi i obwałowania dolnej Trześniówki wraz z korekcyą potoku Żupawy (Dąbrowy) przedstawiają się już na podstawie technicznego projektu rządowego z roku 1865. w daleko wyższej kwocie, aniżeli przypuszczano w roku ubiegłym, bo wynoszą:

a)	przy regulacyi łożyska Trześniówki i Żupawy, jak wyżej podano	17.688 zł.	26 ct.
b)	przy obwałowaniu lewego brzegu Trześniówki . . .	31.235 „	68 „
c)	przy obwałowaniu prawego brzegu Trześniówki . . .	39.475 „	92 „
d)	przy budowie jednej śluzy w Trześniu	496 „	82 „
	Ogółem .	**88.896 zł.**	**68** ct.

zamiast wstawionych do projektu ustawy.

Nadto znaleziono w czasie czynności komisyjnej przy zdjęciach i rekognoskowaniu rzek na Powiślu w Radzie powiatowej Mieleckiej należycie opracowany rządowy projekt techniczny z r. 1876. dla regulacyi górnej Trześniówki od ujścia potoku Dąbrowy w Sobowie aż do gminy Babule w powiecie Mieleckim, zastósowany do operatu rządowego z r. 1865., a preliminujący koszta robót na 53.443 zł. 86 ct. w. a., tak, że właściwie zamiast 17.688 zł. koszta robót regulacyjnych na rzece Trześniówce przedstawiają na podstawie istniejących już rządowych operatów technicznych kwotę pokaźną **142.340 zł. 54** ct. w. a.

Gdy zaś o projekcie rządowym z r. 1865. dla regulacyi Trześniówki ministeryalny departament techniczny wydał podobną opinię ujemną jak o planach dla regulacyi Łęgu, zmuszeni byli delegowani do tej czynności inżynierowie bióra melioracyjnego Kędzior i Ogonek przeprowadzić studya na całej Trześniówce i Żupawie i wypracować nowy projekt dla dolnej Trześniówki, całej Żupawy (z powodu zmienionych stosunków w skutek zniesienia zakładu wodnego w Żupawie), tudzież dla obwałowania wstecznego dolnej Trześniówki, zatrzymując jedynie opracowany sumiennie projekt rządowy dla górnej Trześniówki, której dolina zajmująca prawie wyłącznie pastwiska potrzebujące zwilżania, nie wymaga już obwałowań.

Wedle tego projektu sporządzonego w r. b. przez wymienionych inżynierów bióra melioracyjnego rozciągać się mają

a) roboty regulacyjne:

na dolnej Trześniówce na długości	7.902	metrów
na górnej Trześniówce według projektu rządowego z roku 1876. na długości	30.032	„
ogółem w Trześniówce na długości	**37.934**	metrów
na potoku Dąbrowie na długości	1.236	„
wreszcie na potoku Żupawie na długości	8.046	„
Razem	**47.216**	metrów

b) obwałowania na dolnej Trześniówce

na lewym brzegu długości	8.390	metrów
na prawym brzegu długości	11.733	„
Razem	**20.123**	metrów

Koszta robót regulacyjnych i ochronnych, mających się wykonać w powyższych rozmiarach, przedstawiają się następnie:

a)	wykupno gruntów pod dolną Trześniowkę, Dąbrowę i Żupawę, tudzież pod wały 53·76292 hektarów po 500 zł.	26.881 zł.	46 ct.
b)	roboty ziemne (wykop, przewóz i nasypy)	176.247 „	78 „
c)	ubezpieczenie brzegów płotkami	1.981 „	58 „
d)	jedna śluza murowana	2.200 „	43 „
e)	9 przepustów żelaznych	3.662 „	42 „
f)	konserwacya w czasie budowy (4% z robót ziemnych)	7.050 „	— „
g)	koszta zarządu w czasie budowy	12.800 „	— „
h)	nieprzewidziane	4.176 „	33 „
	Ogółem	**235.000** zł.	— ct.

Jakkolwiek tegoroczna suma kosztorysowa wyższą jest blisko o 100 % od wykazanej powyżej kwoty 142.340 zł. 54 ct. w. a., obliczonej na podstawie technicznych operatów rządowych z roku 1865. i 1876., to jednak różnica ta uzasadnioną jest podobnie jak przy kosztorysie dla regulacyi Łęgu obecnemi wyższemi cenami robocizny (w r. 1865. liczono za jeden sążeń sześćścienny wykopu 40 ct., dziś płacą nad Wisłą 1 zł. do 1 zł. 20 ct.), która przy tych budowlach główną stanowi rubrykę, dalej nową pozycyę wstawioną na wykupno ziemi (26.881 zł. 46 ct. w. a.), wreszcie konieczną budowę odpowiedniej liczby przepustów w wałach ze względu na kulturę krajową.

Wielka ważność tej melioracyi podobnie jak regulacyi wszystkich wód na Powiślu, dla dobra publicznego wynika nietylko z wysokich cyfer szkód powodziowych, jakie w skutek regulacyi mają być odwrócone, lecz także ze znacznych rozmiarów gruntów interesowanych. I tak wedle sprawozdania Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu suma szkód powodziowych nad Trześniówką wynosiła w roku ubiegłym w 11 tylko wykazanych gminach na gruntach włościańskich . . . . . 62.471 zł.
na gruntach dworskich . . . . . 64.000 „
Razem . **126.471** zł.

a) Interesowane zaś w regulacyi są wedle wykazu rządowego z r. 1876.:
nad Trześniówką — obszary dworskie: Trześń z Tarnówkiem, Ostrówek, Wielowieś, Gorzyce, Mokrzyszów, Sokolniki, Żupawa, Zarzekowice, Babule, Wola gołego, Dąbrowica i Józefów, Chmielów, Cygany, Machów, Zalesie, Knapy, Smykle, Koćmierzów, Dzików z Podłężem, Sielec, Zakrzów i Nadbrzezie — probostwa:

Gorżyce: Trześń i Wielowieś, właściciele gruntów w gminach: Babule, Furmany, Gorzyce, Nadbrzezie, Ostrówek, Sobów, Sokolniki, Trześń, Wielowieś, Zalesie, Zarzekowice, Żupawa, Wola gołego, Dąbrowica z Józefowem, Markami, Szlązakami i Kacakami, Chmielów, Cygany, Ocice, Miechocin, Stale, Mokrzyszów, Knapy i Smykle, Durdy, Ostrów barański, Domacyny, Skopanie, Wola gołego, Dmytrów wielki, Suchorzow, Koćmierzów, Dzików, Sielec i Zakrzów;

b) nad Żupawą (Dąbrowa): obszary dworskie Grębów i Żupawa, tudzież gminy Grębów, Jeziorko, Żupawa i Sobów — z łącznym obszarem gruntów korzystających z regulacyi — **16.948** morgów, z czego wynika przeciętny koszt melioracyi pierwszorzędnej jednej morgi **13 zł. 87 ct.** w. a.

Z uwagi na doniosłość regulacyi Trześniówki z dopływami, tudzież zubożenie ludności nadwiślańskiej w skutek ciągłych klęsk powodziowych, proponuje Wydział krajowy, przychylając się do prośby Reprezentacyi powiatowej Tarnobrzeskiej, Wysokiemu Sejmowi uznanie tej melioracyi za przedsiębiorstwo krajowe, w którym to wypadku obciążenie funduszu krajowego wynosiłoby 40% kosztów czyli 94.000 zł., udział zaś Państwa i stron interesowanych po 30% czyli po 70.500 zł. w. a.

Roboty należałoby rozłożyć podobnie jak przy Łęgu na lat sześć (rocznie 39.166 zł 66 ct. w. a.), coroczny więc datek kraju wynosiłby okrągło 15.666 zł., datek zaś Państwa i stron interesowanych 11.750 zł. w. a. Ogólny zaś datek konkurencyjny przedstawiałby z morgi **4 zł. 16 ct.** w. a. (rocznie $69^1/_3$ ct.)

5. Regulacya Kisieliny z dopływami wraz z obwałowaniem doliny Kisieliny od strony Wisły i Dunajca.

Stanowiący podstawę zeszłorocznego przedłożenia Wydziału krajowego operat techniczny Wydziału powiatowego Brzeskiego, który preliminuje koszta regulacyi Kisieliny i Olszówki na 31.058 zł. 43 ct., uznany został przez ministeryalny departament techniczny za nieodpowiedni głównie z tego powodu, że zaprojektowane w szczupłych rozmiarach roboty na tych dwóch potokach, nie przedstawiają możności osuszenia gruntów w dolinie położonej między Dunajcem i Uszwicą, a przytem nie chronią obszaru interesowanego od powodzi i zabagnienia, jakie spowodować mogą wody Wisły i Dunajca w braku zamknięcia doliny wałami od strony tych rzek na przestrzeni od Woli rogowskiej do Radłowa.

Odpowiednio do wskazówek tej technicznej władzy przeprowadzone zostały w r. b. z polecenia Wydziału krajowego nowe zdjęcia niwelacyjne i pomiary hydrotechniczne na Kisielinie przez inżyniera Tarnowskiej ekspozytury bióra melioracyjnego, Sikorskiego wraz z inżynierami-asystentami Vetulanim i Zahradnikiem, a przygotowany właśnie przez tych inżynierów operat techniczny wykazuje następne rozmiary i koszta robót potrzebnych dla racyonalnego wykonania melioracyi:

a)	wykupno gruntów pod rzekę, wały i rowy materyałowe . . .	11.000 zł.
b)	regulacya Kisieliny od gminy Wał-Rudy do ujścia do Wisły pod Nowopolem długości 17.150 metrów wraz z ubezpieczeniem brzegów wałami wstecznymi długości 6.000 metrów i przepustami drewnianymi .	79.825 „
c)	regulacya Olszówki na długości 2.150 metrów wraz z śluzą drewnianą	2.112 „
d)	regulacya Błotnicy (Dołów) długości 4.100 metrów . . .	4.080 „
e)	kanał Pojawsko-Jadownicki długości 6.250 metrów z śluzą drewnianą .	8.750 „
f)	kanał Zaborowski długości 1900 metrów	2.200 „
g)	kanał Przemykowski długości 2.150 metrów	1.530 „
h)	oczyszczenie starej Kisieliny na długości 6.900 metrów z śluzą w Wietrzychowicach	5.340 „

i)	obwałowanie doliny Kisieliny od strony Wisły i Dunajca na długości 21.500 metrów	43.800 zł.
k)	konserwacya w czasie budowy	4.000 „
l)	administracya i nadzor techniczny	10.000 „
m)	nieprzewidziane	2.363 „
	Ogółem .	175.000 zł.

Podwyższenie sumy kosztorysowej w porównaniu z kwotą wstawioną do rządowego projektu ustawy koniecznem jest ze względu na cel przedsiębiorstwa, który przy użyciu sumy 31.058 zł. nie mógłby być osiągnięty, tudzież na uzasadnione w zupełności wymagania departamentu technicznego przy Wysokiem Ministerstwie spraw wewnętrznych.

Jak dalece pożytecznem i koniecznem ze względu na ochronę od powodzi jest wykonanie regulacyi Kisieliny, dowodzą zebrane przez Starostwo Brzeskie daty co do zeszłorocznych szkód powodziowych, które na obszarze 5.446 morgów wynoszą 224.802 zł. w. a.

W melioracyi tej interesowanych jest 20 gmin i obszarów dworskich, mianowicie:

a) w powiecie Dąbrowskim: Dęblin z Nowopolem, Wola rogowska i Zofiów, Jagodniki, Jadowniki mokre, Miechowice wielkie, Wietrzychowice, Miechowice małe, Sikorzyce, Pasieka;

b) w powiecie Brzeskim: Wola przemykowska, Zaborów, Pojawie, Dołęga, Przybysławice, Marcinkowice, Zdrochec, Zabawa, Wał-Ruda, Wola radłowska i Biskupice radłowskie.

Obszar gruntów zabagnionych lub znajdujących się w okręgu zalewowym wynosi 22.886 morgów, koszt więc przeciętny melioracyi pierwszorzędnej jednej morgi daje zaledwie **7 zł. 64 ct.** w. a.

Z powodów przytoczonych powyżej co do Łęgu i Trześniówki, nie mniej też celem rychlejszego i prawidłowego przeprowadzenia robót, Wydział krajowy uprasza Wysoki Sejm o ogłoszenie regulacyi Kisieliny za przedsiębiorstwo krajowe.

Przy corocznem użyciu na tę budowę kwoty 29.166 zł. 66 ct. dałoby się przedsiębiorstwo wykonać w ciągu lat sześciu, co pociągnęłoby za sobą roczne obciążenie funduszu krajowego 40% udziałem w kwocie okrągłej 11.666 zł. przy równoczesnym datku państwa i stron interesowanych 8.750 zł. Całkowite obciążenie funduszu krajowego z tego tytułu wynosiłoby 70.000 zł., przyczem państwowy fundusz melioracyjny przyszedłby w pomoc kwotą 52.500 zł., a tyleż uiścićby musiały strony interesowane. Wreszcie nadmienia się, że przeciętny 30% datek konkurencyjny z jednej morgi wynosiłby tylko **2 zł. 29 ct.** (rocznie 38 ct.).

Że sumy kosztorysowe powyższych pięciu przedsiębiorstw melioracyjnych będą daleko wyższe od kwot ustanowionych w uchwalonych przez Wysoki Sejm projektach do ustaw, a zatrzymanych w przedłożeniach rządowych, jeżeli w ogóle te przedsiębiorstwa mają być należycie i z pożytkiem dla kraju tudzież w rozmiarach przez Wysoki Sejm oznaczonych wykonane ściśle wedle wskazówek ministeryalnego departamentu technicznego — wiadomem było Wydziałowi krajowemu zaraz po przeprowadzeniu przez inżynierów biura melioracyjnego zdjęć niwelacyjnych i robót przygotowawczych.

Z tego powodu w obec wstawionych przez Wysokie Ministerstwo rolnictwa do nowych projektów ustaw dawnych niskich sum kosztorysowych, które nadto oznaczone są jako maksymalne, uważał Wydział krajowy za potrzebne zwrócić na tę okoliczność uwagę Rządu i odezwą z dnia 9. Października r. b. l. 51.801 odniósł się do Prezydyum c. k. Namiestnictwa o wyjednanie u JE. pana Ministra rolnictwa:

1. upoważnienia do wstawienia w powyższe projekty rządowe nowych sum kosztorysowych, jakie po wygotowaniu tegorocznych operatów technicznych przez krajowe biuro melioracyjne mogłyby być podane do wiadomości Rządu, wedle możności jeszcze przed zebraniem się Wysokiego Sejmu; albotež upoważnienia do zupełnego wyeliminowania sum kosztorysowych z §. 2. pomienionych projektów do ustaw, podobnie jak to ma miejsce w sankcyonowanej na dniu 6. Kwietnia r. b. krajowej ustawie szląskiej o regulacyi dolnej przestrzeni Wisły (Dz. ust. kraj. szląskich l. 20. z r. 1885.), a oznaczenia tylko procentowego udziału państwa i kraju w kosztach;

2. o wyjednanie zmiany stylizacyi projektów do ustaw w tym kierunku, ażeby ważniejsze dla dobra publicznego z tych pięciu przedsiębiorstw, mianowicie: regulacya Kisieliny, Trześniowki i Łęgu zostały ogłoszone za przedsiębiorstwa krajowe, przyczem wypadałoby także zmienić odnośne postanowienie co do ponoszenia kosztów utrzymania budowli, z których wypadłoby 30% na państwowy fundusz melioracyjny, 70% zaś na kraj i właścicieli gruntów i zakładów położonych w okręgu konkurencyjnym.

Do zaproponowania tej ostatniej zmiany, mianowicie: ogłoszenia regulacyi za przedsiębiorstwo krajowe, spowodowanym był Wydział krajowy doświadczeniami poczynionemi przy wykonywaniu robót przez spółki wodne, powszechnem żądaniem wprowadzenia tego nowego w kraju naszym systemu prowadzenia robót wychodzącem od kół interesowanych, a nawet istniejących już spółek wodnych, wreszcie praktyką w innych krajach koronnych, gdzie (wedle preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego na r. 1885.) przy podobnych ustawowych robotach melioracyjnych występują jako przedsiębiorcy prawie wyłącznie kraje.

Alegat 2. Odpowiedź na powyższą propozycyę otrzymał Wydział krajowy w dołączonej ·/. w odpisie odezwie Prezydyum c. k. Namiestnictwa, wedle której oznajmił JE. p. Minister rolnictwa reskryptem z dnia 10. Listopada rb. l. 14106/1·033, że „zmiana przedłożeń rządowych jako takich „nie może nastąpić w kierunku wskazanym przez Wydział krajowy, nie stanowi to jednak zda„niem JE. p. Ministra rolnictwa przeszkody dla Wydziału krajowego, aby wniósł do Wysokiego „Sejmu własne odmienne wnioski w sprawie melioracyi, stanowiących przedmiot przedłożeń rzą„dowych, niemniej mogą — i ta właśnie droga byłaby zdaniem Ministerstwa odpowiedniejszą — „wniesione do Wysokiego Sejmu przedłożenia rządowe na podstawie nowo sporządzonych pro„jektów technicznych przez Komisyą Sejmową być zmienione tak co do kwoty ko„sztów, jakoteż co do odmiennych sposobów wykonania melioracyi".

Stosując się do tego życzenia JE. p. Ministra rolnictwa, którego wielokrotnie na tem polu okazaną życzliwość dla naszego kraju podnosimy, nie przedstawia Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi odrębnych przedłożeń, zalecając jedynie Szanownej Komisyi gospodarstwa krajowego wzięcie pod uprzejmą rozwagę powyższej opinii Wydziału krajowego, oraz zastósowanie tekstu projektów ustaw do tej opinii.

III. Nowe przedsiębiorstwa melioracyjne.

Ażeby zapewnić dla kraju pomoc z państwowego funduszu melioracyjnego na dalszy szereg lat, staraniem było naszem przygotować operaty techniczne dla nowych przedsiębiorstw melioracyjnych (trzeciej kategoryi), i to w myśl zeszłorocznego sprawozdania Wydziału krajowego o popieraniu przedsiębiorstw melioracyjnych (str. 4.) nie tylko na Powiślu, które najbardziej potrzebuje systematycznego przeprowadzenia melioracyi, lecz także we wschodniej części kraju, gdzie ruch na tej dziedzinie gospodarstwa krajowego jest bardzo słabym, albo też jeszcze wcale nie rozbudzonym.

Na podstawie przedłożonych Wydziałowi krajowemu projektów technicznych, sporządzonych przez organa techniczne rządowe i krajowe, mamy zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi następne roboty regulacyjne do uznania takowych w drodze ustawodawstwa krajowego, bądź to za przedsiębiorstwa subwencyonowane z funduszu krajowego, bądź też za krajowe.

1. Regulacya Brnia starego z dopływami w powiecie Mieleckim.

Regulacya tego potoku na przestrzeni od gminy Czermina aż do ujścia do Wisły w Glinach małych wraz z regulacyą potoku Łukawca, kanałem odwodniającym od gminy Trzciany do Brnia osuchowskiego i Wiszni, rozpoczętą została na podstawie projektu c. k. inżyniera Bielańskiego z r. 1873. preliminującego koszta robót na 94.051 zł. 34 ct. w. a. przez zawiązaną w tym celu pierwszą w kraju naszym spółkę wodną, zatwierdzoną rozporządzeniami c. k. Starostwa w Mielcu z dnia 11. Lutego 1877. l. 413 i z dnia 15 Czerwca 1878. l. 4.939.

Pierwotny projekt techniczny uległ jednak zmianie w skutek uchwały ogólnego zgromadzenia członków spółki wodnej z dnia 26. Września 1878., zatwierdzonej reskryptem c. k. Namiestnictwa z dnia 19. Maja 1879. l. 21.071 o tyle, że zaniechano przekopu pod Glinami małemi, który wprowadzał stary Breń bezpośrednio do Wisły i w ten sposób skrócał bieg tego potoku o blisko 8 kilometrów, a natomiast przystąpiono do obwałowania Brnia starego od ujścia tegoż do Wisłoki w górę. Koszt tego obwałowania wynosić miał 31.564 zł. 68 ct ; gdy zaś w poprzednim kosztorysie inżyniera Bielańskiego wynosiła pozycya na obwałowanie 52.002 zł. 35 ct., sądzono, że przez zmianę projektu zaoszczędzi spółka kwotę 20.437 zł. 67 ct. w. a., które to przypuszczenie jednak z powodu niedokładności w niwelacyi skonstatowanych w r. b. przez inżynierów Tarnowskiej ekspozytury biura melioracyjnego okazało się mylnem, gdyż wały wsteczne od ujścia Brnia do Wisłoki w górę muszą być na znacznie większej długości wykonane, aniżeli to przy obliczeniu powyższej kwoty (31.564 zł. 68 ct.) projektowano.

Do r. 1885. wykonała spółka po części przy pomocy funduszów publicznych, szczególnie powodziowych, obwałowanie wsteczne Brnia starego od wybiegu do Wisłoki aż do ujścia Brnika w górę, oraz kanał Nowej Wiszni odprowadzający wodę do Wisłoki pod Wolą mielecką; postępu tego w robotach nie można jednak nazwać pomyślnym, co wytłumaczenie swoje znajduje w często powtarzających się tamże klęskach powodziowych, a co zatem idzie, wielkiem zubożeniu ludności. W uwzględnieniu tej okoliczności postanowił też Wydział krajowy na usilne prośby Wydziału spółki wodnej po zeszłorocznej katastrofie powodziowej zbadać obecny stan robót i na podstawie nowego obliczenia kosztów mających się wykonać budowli uzupełniających, przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek na ogłoszenie tej regulacyi w drodze ustawodawstwa krajowego za przedsiębiorstwo subwencyonowane z funduszu krajowego, a to tem bardziej, ile że po wykonaniu kanału Zyblikiewicza w powiecie Dąbrowskim, a po zapewnieniu przeprowadzenia regulacyi Nowego Brnia z dopływami w powiecie Mieleckim i Dąbrowskim, wykończenie regulacyi Starego Brnia stało się nieodzowną koniecznością dla zupełnego uregulowania wód części Powiśla między Wisłoką a Dunajcem, stanowiącej jedną całość. Wedle zestawienia inżyniera Sikorskiego przedstawiają się koszta robót uzupełniających następnie:

a)	regulacya Brnia Starego od ujścia Brnika w Glinach małych aż do Ziempniowa długości 16.330 metrów	27.000 zł.
b)	obwałowanie wsteczne od ujścia Brnika w górę na długości 4.000 metrów .	12.280 „
c)	regulacya Wiszni dąbrowskiej długości. 4.000 metrów	2.282 „
d)	regulacya Starej Wiszni długości 7.314 metrów	2.700 „
e)	budowa Trzciańskiego bocznego Kanału odwodniającego Starej Wiszni długości 4.700 metrów	1.469 „
f)	regulacya kanału Łukawca długości 1.920 metrów	1.242 „
g)	regulacya Potoku Brnika długości 11.000 metrów	10.100 „
h)	budowa kanału osuszającego Książnicko-Podleszańskiego długości 4.000 m.	2.600 „
i)	ubezpieczenie brzegów	10.500 „
k)	wykupno gruntów	5.900 „
l)	szluzy na Brniku i w Sadkowej górze, tudzież 15 trąb (przepustów) . .	3.650 „
m)	konserwacya i nieprzewidziane	5.277 „
	ogółem	85.000 zł.

Stosunkowe podwyższenie kosztów w powyższem obliczeniu spowodowanem zostało wyższemi cenami materyałów i robocizny (w porównaniu z r. 1873), potrzebą zwiększenia przekrojów poprzecznych Brnia w skutek skonstatowanego przy tegorocznej niwelacyi mniejszego spadu, koniecznością ubezpieczenia skarp potoku płotkami, wreszcie rozszerzeniem projektu na ważniejsze dopływy, jak na Brnik, dalszą część Łukawca i Starą Wisznię, a to celem należytego osuszenia gruntów w tych gminach, które wciągnięte zostały do spółki i opłacają datki konkurencyjne, mimo że nie odniosły dotąd z powodu niedostatecznych rozmiarów przedsiębiorstwa żadnych korzyści.

Teren zalewany lub zabagniony obliczony przez inżyniera Bielańskiego, zajmuje łączną przestrzeń 17.965 morgów, wskazuje więc na wielką ważność tego przedsiębiorstwa dla dobra publicznego.

Do konkurencyi należą gminy katastralne: Ostrówek, Gawłuszowice, Gliny wielkie, Gliny małe, Sadkowa góra z Ujściem i Lisówkiem, Borowa, Łysaków i Łysakówek, Górki, Wola otałęzka, Szafranów, Ziempniów, Breń osuchowski, Kawęczyn, Wampierzów, Wadowice dolne i górne, Piątkowiec, Wola mielecka, Trzciana, Rzędzianowice, Czermin, Hohenbach, Podborze, Grzybów, Rydzów, Podleszany i Książnice, a wedle zdania Wydziału spółki wodnej, należałoby jeszcze wciągnąć do konkurencyi korzystające z uregulowania Łukawca gminy: Pławo, Schönanger i Wolę pławską. Jakkolwiek Wydział spółki wodnej upraszał o przedłożenie Wysokiemu Sejmowi wniosku na uznanie tego przedsiębiorstwa za krajowe, prawdopodobnie dla uzyskania wyższego wymiaru subwencyi krajowej (40% zamiast 30%), to jednak z uwagi, że spółka otrzymała już pewną pomoc z funduszów publicznych, oraz że objęcie zarządu i steru robót przez kraj w razie uznania tego przedsiębiorstwa za krajowe, usunęłoby autonomiczny zarząd spółki i mogłoby wpłynąć niekorzystnie na budzenie się ducha inicyatywy i samopomocy w innych okolicach kraju, proponujemy Wysokiemu Sejmowi ogłoszenie tej melioracyi za przedsiębiorstwo subwencyonowane z funduszu krajowego, przy równoczesnem udzieleniu zasiłku krajowego w wysokości 30% wykazanych powyżej niepokrytych kosztów robót uzupełniających. W przekonaniu też, że Wysoki Sejm przyjmie ten nasz wniosek, przyznaliśmy już w roku bież. spółce z dotacyi melioracyjnej zaliczkę zwrotną z mającej się przyznać temu przedsiębiorstwu w drodze ustawodawczej subwencyi państwowej i krajowej do wysokości 12.000 zł., na rachunek której wyasygnowaliśmy dotychczas kwotę 6.000 zł. a. w.

Roboty należałoby, celem wprowadzenia jak największej oszczędności w kosztach administracyi, rozłożyć na trzy lata przy użyciu na budowę kwoty 28.333 zł. 33 ct. w. a. rocznie. Całkowity 30%-wy udział kraju i państwa w kosztach wynosiłby 25.500 zł., roczny 8.500 zł. w. a. konkurencya zaś uiściłaby ogółem 34.000 zł., rocznie okrągło 11.333 zł. w. a.

2. Regulacya i obwałowanie potoku Babulówki (Krzemienicy) wraz z uregulowaniem potoków Rowu i Trześni w powiecie Tarnobrzeskim i Mieleckim.

Regulacya ta znana powszechnie pod nazwą „regulacyi odpływu wód po prawej stronie drogi krajowej Dębicko-Tarnobrzeskiej“, podnoszoną już była niejednokrotnie przez koła interesowane, Reprezentacye powiatowe, a nawet w Wysokim Sejmie, gdzie też znalazła ona należyte poparcie przez uchwalenie subwencyi. Mimo to jednak nie przyszło do wykonania tej wielce pożytecznej melioracyi, a to głównie w skutek braku ludzi inicyatywy między interesentami, którzy przeważnie są właścicielami gruntów włościańskich. Dopiero zeszłoroczna powódź i sankcyonowana na dniu 30. Czerwca 1884. państwowa ustawa melioracyjna skłoniła władze powiatowe do natarczywego domagania się u Wydziału krajowego wniesienia tej sprawy do Wysokiego Sejmu celem ogłoszenia regulacyi powyższych za przedsiębiorstwo krajowe. W skutek tego też polecił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 19. Maja rb. l. 24.562 delegowanemu do zdjęć niwelacyjnych na Trześniówce i Łęgu inżynierowi Kędziorowi udać się do Starostwa Mieleckiego o udzielenie wypracowanych w r. 1876. przez c. k. inżynierów Skawskiego i Zbyszewskiego ope-

ratów technicznych zbadać teren, bieg i stan teraźniejszy wód po prawej stronie drogi krajowej Dębicko-Tarnobrzeskiej, a następnie przedłożyć Wydziałowi krajowemu sprawozdanie, o ile istniejące operaty bez wykonywania dalszych zdjęć i pomiarów mogłyby się nadawać jako substrat dla wniesienia do Wysokiego Sejmu projektu do specyalnej ustawy krajowej, mającej za przedmiot regulacyę wód wzmiankowanych". Z zarządzonych w ten sposób oględzin okazało się, że na podstawie pomienionego projektu rządowego z r. 1876. wykonały wprawdzie strony interesowane wzdłuż dolnego biegu Babulówki (Krzemienicy) wały ochronne od ujścia tego potoku do Wisły w górę aż do miasteczka Baranowa, rozmiar wykonanych wałów jednak i to bez równoczesnego uporządkowania łożyska rzeki w porównaniu z projektowanemi robotami regulacyjnemi i ochronnemi jest tak mało znaczącym, że cała suma kosztorysowa projektu rządowego musi być zatrzymaną w mającym się uchwalić projekcie ustawy.

Nadto należałoby jeszcze w obec przyjętych w r. 1876. niskich cen wykupna gruntów (50 zł., — dziś wypada liczyć przynajmniej 200 zł. za morgę) tudzież niedostatecznej ilości zaprojektowanych przepustów (10 trąb drewnianych 6 calowych na 193.58 kilometrów kwadratowych) które przy zamierzonem obwałowaniu w całej długości nie były w stanie należycie odwodnić grunta, położone po za wałami, odpowiednio do dzisiejszych cen ziemi i potrzeby osuszenia gruntów podwyższyć sumę kosztorysową.

Uzupełniony w ten sposób operat przedstawia następne rozmiary robót i koszta:

a)	Regulacya i obwałowanie Babulówki (Krzemienicy) od Hyków do ujścia Wisły pod Przewozem na długości 22.226 metrów, wykupno gruntów 38 morgów po 200 zł.	7.600 zł. — ct.
	roboty ziemne	77.942 „ 36 „
	koszta zarządu	2.865 „ 60 „
		88.407 „ 96 „
b)	Regulacya i obwałowanie Rowu od Rzochowa do ujścia do Babulówki w Zarówniu długości 23 549 metrów.	
	Wykupno gruntów i koszta przeniesienia domów	557 zł. 75 ct.
	roboty ziemne	37.589 „ 09 „
	koszta zarządu	3.087 „ 60 „
		41.234 zł. 44 ct.
c)	Regulacya potoku Trześni od lasu w Rzyskach do wybiegu do Wisłoki długości 2.481 metrów:	
	roboty ziemne	4.971 zł. 16 ct.
	koszta zarządu	224 „ 20 „
		5.195 zł. 36 ct.

Uwzględniwszy zaś jeszcze koszt:

a)	5 szluz murowanych	9.200 zł. — ct.
b)	24 przepustów żelaznych	8.400 „ — „
c)	koszta utrzymania w czasie budowy (4% z robót ziemnych) . .	4.800 „ — „
d)	wreszcie nieprzewidziane wydatki	2.762 „ 24 „

otrzyma się sumę kosztorysową 160.000 zł. w. a., którą należałoby przyjąć do §. 2. projektu ustawy.

W skutek prośby Reprezentacyi powiatowej Tarnobrzeskiej i Mieleckiej proponuje Wydział krajowy ogłoszenie powyższych robót za przedsiębiorstwo krajowe z 40%-wym udziałem w kosztach funduszu krajowego, nadmieniając przytem, że podobnie jak regulacya Starego Brnia między Wisłoką a Dunajcem, tak regulacya Babulówki z Rowem i Trześnią w skutek wykonanej regulacyi odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską, tudzież zamierzonych już w roku ubiegłym na podstawie uchwalonych przez Wysoki Sejm projektów do ustaw

regulacyi Trześniówki i Łęgu, stanowi niezbędne uzupełnienie całego systemu robót melioracyjnych na Powislu między Sanem a Wisłoką.

Roboty rozłożone na lat pięć wymagałyby rocznego nakładu 32.000 zł. w. a., z czego przypadałoby corocznie na kraj 12.800 zł. (40%) na państwo zaś i konkurencyę po 9.600 zł. (30%). Ogółem wynosiłby udział w kosztach kraju 64.000 zł. w. a., państwa i stron interesowanych po 48.000 zł. w. a.

Wedle wykazu rządowego z roku 1876. interesowane są:

a) w regulacyi Babulówki:

obszary dworskie Suchorzów i Przewóz, Siedleszczany, Skopanie, Baranów, Dmytrów mały, Wola gołego, Wojków, Zachwiejów, Babule i Czajkowa.

Właściciciele gruntów w gminach Suchorzów i Przewóz, Skopanie, Baranów, Dmytrów mały i Koło, Dmytrów wielki, Wola gołego, Wojków, Padew i Zarównie, Zachwiejów, Piechoty, Babule, Czajkowa, Reichsheim, Dębiaki i Hyki;

b) w regulacyi Rowu:

obszary dworskie: Zarównie, Pluty, Jaślany, Niziny przy Jaślanach, Czajkowa, Malinie, Trześnia, Chorzelów, Mościska i Berdechów, Cyranka, zakład Ossolińskich, Wojsław, Rzyska i Rzemiśń; gminy zaś: Padew i Zarównie, Jaślany, Tuszów z Kolonią, Czajkowa, Grochów, Malinie, Trześnia, Cyranka, Wojsław ze Smoczką, Rzyska i miasteczko Rzochów.

c) w regulacyi Trześni:

obszary dworskie: Wojsław, Rzyska i Rzemień, tudzież gminy Wojsław ze Smoczką, Rzyska i miasteczko Rzochów.

Obszar gruntów interesowanych wynosi 23.203 morgów; koszt więc przeciętny pierwszorzędnej melioracyi jednej morgi wypada okrągło na 6 zł. 90 ct., datek zaś konkurencyjny (30%-wy) **2 zł. 7 ct.** w. a. od morgi, czyli rocznie **41 ct. w. a.**

3. Regulacya górnego Wisłoka od Beska do Haczowa w powiecie Sanockim i Brzozowskim.

W skutek zgłoszenia się właścicieli gruntów położonych w dolinie Wisłoka górnego, tak zwanem „Podolu sanockiem“ zarządził Wydział krajowy przeprowadzenie zdjęć niwelacyjnych na tej rzece jeszcze w r. 1882. Pomiarów tych dokonał a następnie wypracował projekt regulacyi Wisłoka na przestrzeni od Beska do Haczowa inżynier Sanockiej expozytury biura melioracyjnego Hilbricht. Mimo, że roboty przygotowawcze były ukończone, a Wysoki Sejm przyszedł nawet w r. 1881. stronom interesowanym z pomocą, udzielając na ten cel 3-procentowej pożyczki w kwocie 30.000 zł. w. a., przedsiębiorstwo to w braku silniejszego poparcia nie przyszło dotychczas do skutku. Gdy jednak po zeszłorocznej powodzi Wydziały powiatowe w Sanoku i Brzozowie udały się do Wydziału krajowego z prośbą o udzielenie zapomogi na regulacyę Wisłoka dla dostarczenia zarobku cierpiącej niedostatek ludności, a Komitet spółki wodnej wniósł podanie o przedłożenie Wysokiemu Sejmowi wniosku na wydanie ustawy krajowej, mającej za przedmiot tę regulacyę, widzieliśmy się spowodowanymi z uwagi na ważność zamierzonej regulacyi dla lokalnych melioracyj, które w tamtych okolicach na większą skalę się rozwinęły, przyznać Wydziałowi powiatowemu w Brzozowie na rozpoczęcie robót zaliczkę w kwocie 6.000 zł. w. a. na rachunek mającej się przyzwolić w drodze ustawodawczej subwencyi krajowej i państwowej, a zarazem wystąpić przed Wysokim Sejmem z wnioskiem przychylającym się do prośby Komitetu.

Wedle projektu sporządzonego przez inżyniera Hilbrichta wynoszą koszta regulacyi i obwałowania Wisłoka od Beska do Haczowa na długości 13.199 metrów tudzież regulacyi i obwałowania Pielnicy od Nowosielec do ujścia Wisłoka we Wzdowie na długości 14.216 metrów 137.000 zł. w. a.

Przy ogłoszeniu tej melioracyi, podobnie jak powyżej wyszczególnionych, za przedsiębiorstwo krajowe, wynosiłby cały udział 40% kraju w kosztach 54.800 zł. w. a., udział zaś państwa i stron interesowanych po 41.100 zł. (30%).

Roboty należałoby rozłożyć na cztery lata, w którym to wypadku coroczny datek krajowy wynosiłby 13.700 zł., datek zaś rządowy i konkurencyjny 10.275 zł.

W regulacyi Wisłoka interesowane są gminy katastralne: Trześniów, Bzianka, Buków, Jasionów, Wzdów, Besko i Milcza; w regulacyi zaś Pielnicy: Wzdów, Besko, miasto Jacmierz i Zarszyn, Posada Jacmierska i Zarszyńska. Obszar gruntów zostających pod zwykłą inundacyą wynosi 2.357 morgów 1.103 kwadratowych sążni, w czasie nadzwyczajnej zaś powodzi z 1867. dosięgał 5.219 morgów 822 kwadratowych sążni. Przeciętny koszt ochrony jednej morgi wynosi tedy 58 zł. 9 ct., względnie 26 zł. 24 ct., datek zaś konkurencyjny (30%) 17 zł. 43 ct. względnie 7 zł. 87 ct. w. a.

4. Regulacya rzeki Gniłej Lipy od granicy Przemyślan do mostu na drodze państwowej w Rudzie w powiecie Przemyślańskim i Rohatyńskim.

Regulacya ta ma na celu obok ochrony gruntów nadbrzeżnych, przeważnie bardzo wydajnych łąk, utworzenie należytego odpływu dla znacznych obszarów zupełnie zabagnionych, które dziś są prawie nieużytkami, a po wykonaniu robót regulacyjnych staną się urodzajnemi łąkami.

Ze względu na okoliczność, że rzeka ta podobnie jak wszystkie dopływy północne Dniestru i większa część rzek wschodnio-galicyjskich, przerżyna stosunkowo wązką dolinę nie zajętą pod uprawę rolną, zastosowanym tu być musi inny system robót regulacyjnych aniżeli na Powiślu, gdzie chodzi o ochronę plonów rolnych, mianowicie korekcya dla osuszenia i powstrzymania częstych wylewów, zabierających siano na pokosach, bez budowy natomiast wałów ochronnych, które wprawdzie ochroniłyby łąki w terenie inundacyjnym nawet od nadzwyczajnych powodzi, pozbawiłyby takowe jednak naturalnego nawodnienia użyźniającego je namułem.

Zdjęcia niwelacyjne wykonane zostały przez inżyniera biura melioracyjnego Kędziora na żądanie stron interesowanych, oraz Reprezentacyi powiatowych w Przemyślanach i Rohatynie, jeszcze w r. 1883. na koszt kraju stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 27. Września 1882., odnośnego projektu do ustawy nie przedłożyliśmy jednak w roku ubiegłym Wysokiemu Sejmowi, gdyż regulacya Gniłej Lipy, jako najszkodliwszego północnego dopływu Dniestru, miała być wedle przedłożenia Wydziału krajowego o akcyi pomocniczej z powodu zeszłorocznej powodzi przeprowadzoną wspólnym kosztem państwa, kraju i stron interesowanych w drodze ustawy państwowej równocześnie z projektowaną regulacyą 14 rzek niespławnych galicyjskich.

Gdy zaś przedłożony przez Rząd Wysokiej Radzie Państwa projekt ustawy o regulacyi rzek galicyjskich, obejmuje tylko karpackie dopływy Wisły i Dniestru, mamy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek na ogłoszenie tej regulacyi za przedsiębiorstwo krajowe.

Wedle projektu sporządzonego przez inżyniera Kędziora i inżyniera asystenta Sobolewskiego przedstawia się rozmiar robót i suma kosztów regulacyi na długości 22.539 metrów następnie:

a)	wykupno trzech zakładów wodnych w Firlejowie, Brzuchowicach i Meryszczowie	9.000 zł. — ct.
b)	wykupno gruntów pod przekopy 42·183 hektarów po 500 zł. (morga około 300 zł.)	21.091 „ 50 „
c)	wykup i przewóz ziemi	87.499 „ 25 „
d)	budowa 8 mostów	2.821 „ 40 „
e)	konserwacya w czasie budowy	3.400 „ — „
f)	zarząd i nadzór techniczny	9.000 „ — „
g)	nieprzewidziane	2.187 „ 85 „
	ogółem	135.000 zł. — ct.

czyli niespełna 6.000 zł. na 1 kilometr zregulowanej rzeki.

Roboty należałoby rozłożyć na lat cztery, przyczem wypadłaby roczna kwota przeznaczona na budowę na 33.750 zł.

Ogólny udział w kosztach wynosiłby: kraju ($40_0/^0$) 54.000 zł. w. a., państwa i stron interesowanych po 40.500 zł. ($30^0/_0$), datek zaś roczny kraju 13.500 zł., państwa i stron interesowanych po 10.125 zł.

W melioracyi interesowane są następne gminy i obszary dworskie: Firlejów, Dusanów, Korzelice z Hulkowem, Janczyn, Brzuchowice, Ostałowice, Kosteniów, Biłka, Wołków, Meryszczów, Uszkowice, Borszczów i Przemyślany z obszarem w samej tylko dolinie Lipy przeszło 3.000 morgów. Przeciętny koszt z morgi wynosiłby tedy niespełna 45 zł., datek konkurencyjny z morgi około 13 zł. 50 ct. (rocznie około 3 zł. 38 ct.)

5. Regulacya rzeki Pełtwi od mostu kolejowego we Lwowie do ujścia do Bugu w Busku w powiecie Lwowskim, Przemyślańskim, Złoczowskim i Kamioneckim.

Regulacya ta, która w połączeniu z nawodnieniem całej doliny rzeki wyborną wodą z Pełtwi oddać by mogła wielkie usługi gospodarstwu krajowemu, a przytem mogłaby się przyczynić do lepszego i tańszego zaopatrzenia w żywność stolicy kraju, była przedmiotem badań i studyów ze strony politycznej władzy krajowej w r. 1859. i 1879. Oczyszczenie Pełtwi od Lwowa do wybiegu Jaryczówki, wraz z wykonaniem kilku przekopów kosztować miało wedle projektu rządowego z r. 1859. tylko 9.060 zł. 4 ct., która to kwota zredukowaną została w r. 1879. na 8.595 zł. 92 ct. w. a.

W skutek wielokrotnych podań stron interesowanych, gorąco popartych przez Reprezentacyę powiatową Lwowską, zarządził Wydział krajowy w r. b. wykonanie pomiarów na całym biegu Pełtwi od Lwowa do ujścia, do czego wydelegował rozporządzeniem z dnia 19. Maja r. b. l. 24.318 inżyniera bióra melioracyjnego Blautha, wraz z inżynierami-asystentami Nowakowskim i Wasilewskim.

Projekt wypracowany w r. b. przez wymienionych inżynierów obejmuje regulacyę Pełtwi na długości 57.990 metrów i budowę młynówki, a zarazem kanału nawodniającego na lewym brzegu Pełtwi od Lwowa do młyna w Barszczowicach, długości 17.200 metrów.

Koszta robót wynoszą:

a)	wykupno gruntów	52.000 zł.
b)	wykupno młyna w Pełtwi	20.000 „
c)	roboty ziemne	385.000 „
d)	budowle wodne (jar na Pełtwi, tudzież budowa i rekonstrukcya 4 mostów)	20.000 „
e)	zarząd i nadzór techniczny	30.000 „
f)	nieprzewidziane	3.000 „
	Ogółem . .	510.000 zł.

co daje przeciętny koszt regulacyi jednego kilometra rzeki około $8^1/_2$ tysiąca zł. w. a.

W melioracyi interesowane są gminy i obszary dworskie:

a) w powiecie Lwowskim: Lwów, Hołosko małe, Kleparów, Zamarstynów, Zboiska, Hołosko wielkie, Malechów, Zniesienie, Laszki murowane, Krzywczyce, Sroki, Lesienice, Kamienopol, Prusy, Pikułowice, Mikłaszów, Barszczowice, Biłka królewska, Zachorzyce i Czarnuszowice;

b) w powiecie Przemyślańskim: Połonice, Bohdanówka, Zadwórze, Zeniów i Połtew;

c) w powiecie Złoczowskim: Bałuczyn, Kutkorz, Bezbrudy i Krasne;

d) w powiecie Kamioneckim: Ostrów, Żuratyn i Busk.

Obszar gruntów korzystających z regulacyi wynosi około 9.000 morgów, przeciętny zatem koszt melioracyi jednej morgi przedstawia kwotę 56 zł. 66 ct., a więc o 25% więcej aniżeli przy Lipie, a około 300% więcej niż na Powiślu.

Jakkolwiek wykazane powyżej koszta regulacyi i stosunkowe korzyści są w porównaniu z tego rodzaju robotami w zachodniej części kraju za wysokie, gdyż kwota 56 zł. od jednej morgi wedle doświadczeń poczynionych przez bióro melioracyjne wystarczałaby na zupełne zdrenowanie lub przeprowadzenie wzorowego nawodnienia na całej powierzchni, jakkolwiek dalej projekt regulacyi Pełtwi powinienby właściwie obejmować także lokalną melioracyą całej doliny, mianowicie budowę głównych kanałów nawodniających i szluz do potrzebnego piętrzenia, do czego należałoby na zasadzie ustawy wodnej, niedozwalającej zanieczyszczania wód płynących (§. 10), pociągnąć także komunę lwowską, podobnie jak to ma miejsce w Berlinie, Wrocławiu, Gdańsku i t. p.; Wydział krajowy jednak pragnąc zainicyować tego rodzaju roboty także we wschodniej części kraju, a pozostawiając dalsze uregulowanie stosunków melioracyi doliny Pełtwi przyszłym ustawom krajowym, przedstawia już dzisiaj Wysokiemu Sejmowi wniosek na uznanie tej melioracyi za przedsiębiorstwo krajowe z 40% udziałem kraju w kosztach, tak, ażeby z wykazanej powyżej sumy maksymalnej 510.000 zł. przypadło na kraj 204.000 zł., na państwo zaś i strony interesowane po 153.000 zł. w. a.

Ze względu na znaczne obciążenie tą regulacyą funduszu krajowego proponuje Wydział krajowy rozłożenie robót na lat piętnaście przy rocznym wydatku 34.000 zł. Coroczny datek kraju wynosiłby wtedy 13.600 zł., państwa zaś i stron interesowanych po 10.200 zł. w. a.

6. Regulacya rzeki Bugu od ujścia Pełtwi w Busku do ujścia rzeki Raty w Parchaczu w powiatach Kamioneckim i Sokalskim.

Regulacya tej rzeki potrzebna nietylko dla zmniejszenia wylewów, osuszenia gruntów, utworzenia odpływu dla pobocznic Pełtwi, Raty z dopływami i Sołokii, lecz także dla spławu począwszy od Buska do granicy kraju, była przedmiotem studyów technicznych organów rządowych w r. 1840. do 1843. następnie w r. 1846. na przestrzeni od Tyszyc do Krystynopola, dla której wypracowano także projekt w r. 1862. dla osuszenia miejscowości Strychanka i Horodyszcze, oraz dla regulacyi między Spasem a Tadaniem, wreszcie w roku 1874. dla przekopów od Strychanki do Horodyszcza i od Horodyszcza do ujścia Raty, dla której to przestrzeni c. k. nadinżynier Rainer obliczył koszta na 96.000 zł. (bez lokalnego osuszenia moczarów otwartymi rowami). Do wykonania robót nie przyszło jednak z powodu oporu stron interesowanych, które odstraszała od podjęcia melioracyi wysokość prestacyj konkurencyjnych.

W r. b. wniósł Wydział powiatowy Kamionecki w skutek uchwały Rady powiatowej z dnia 30. Grudnia 1884. podanie do Wydziału krajowego o przeprowadzenie zdjęć niwelacyjnych i wypracowanie operatu technicznego dla regulacyi Bugu w tym powiecie, a zarazem o wyjednanie u Wysokiego Sejmu uznania tego przedsiębiorstwa za krajowe. W uwzględnieniu tej prośby, tudzież domagań się stron interesowanych objawianych na zgromadzeniach okręgowych towarzystw rolniczych i c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego postanowił Wydział krajowy przygotować operat techniczny na koszt funduszu krajowego i przedłożyć Wysokiemu Sejmowi odnośny projekt ustawy.

W tym celu wydelegowaliśmy rozporządzeniem z dnia 22. Maja r. b. l. 25.829 inżyniera bióra melioracyjnego Jankowskiego do powiatu Sokalskiego i Kamioneckiego, celem zbadania istniejących operatów rządowych dla regulacyi Bugu, zbadania teraźniejszego stanu biegu łożyska tej rzeki od ujścia Pełtwi do ujścia Raty, a następnie zdania sprawy Wydziałowi krajowemu, o ile istniejący projekt rządowy mógłby posłużyć za podstawę do wydania ustawy krajowej, lub też należałoby przeprowadzić zdjęcia niwelacyjne dla rewizyi tego projektu.

Wypracowany w skutek tego polecenia na podstawie dawnych planów rządowych przez inżyniera Jankowskiego generalny projekt regulacyi Bugu obejmuje regulacyę łożyska Bugu w powiecie Kamioneckim i Sokalskim na długości **71.750** metrów kosztem **550.000 zł.** z czego wypada:

a)	na wykupno gruntów i odszkodowanie	72.222 **zł.**
b)	zniesienie młynów w Rudnie	20.000 „
c)	roboty ziemne	329.778 „
d)	ubezpieczenie brzegów i zamknięcie starych ramion . . .	86.000 „
e)	zarząd i nieprzewidziane	42.000 „
	Razem .	**550.000 zł.**

co przedstawia koszt regulacyi jednego kilometra **7.666 zł.**

Do konkurencyi należałyby następne gminy i obszary dworskie:

Busk, Kupcze, Lanerówka i Ostapkowce, Rakobuty, Poburzany, Derewlany, Wolica derewlańska, Sokola, Spas, Tadanie, Jasienica polska i ruska, Kamionka strumiłowa, Obydów (Łapajówka i Łany), Ruda, Sielec, Dobrotwór, Strychańka, Tyszyca, Jastrzębica z Izbicą, Horodyszcze bazyliańskie, Wołswin i Parchacz, o łącznej powierzchni gruntów interesowanych 10.030 morgów, w skutek czego przeciętny koszt pierwszorzędnego osuszenia jednej morgi wypadłby okrągło na 55 zł. w. a.

Mimo tych wysokich kosztów, które ze względu na ważność regulacyi Bugu dla spławu, uprawniałyby do odrębnego traktowania tej sprawy i to najracyonalniej na całej przestrzeni od Buska do granicy kraju, w sposób przewidziany w §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej, Wydział krajowy z obawy, aby wykonanie regulacyi nie poszło przez to w odwłokę, przedkłada Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy ogłaszającej to przedsiębiorstwo za krajowe, pozostawiając światłemu ocenieniu Wysokiego Sejmu decyzyę, czyby nie należało systematyczną regulacyę całej przestrzeni Bugu, którąby wymagała wedle opinii inżyniera Jankowskiego nowych zdjęć i studyów, przeprowadzić w drodze osobnej ustawy państwowej.

W razie przyjęcia wniosku Wydziału krajowego, należałoby podobnie jak przy Pełtwi rozłożyć budowę na lat piętnaście, przeznaczając na ten cel rocznie kwotę 36.666 zł. Udział 40%-wy kraju w kosztach wynosiłby 220.000 zł., udział państwa i konkurencyi po 165.000 zł., roczny zaś datek kraju **14.666 zł.**, państwa i konkurencyi po **11.000 zł.**

W sprawie powyższych nowych sześciu przedsiębiorstw melioracyjnych, mamy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi tyleż projektów do specyalnych ustaw krajowych. Do pięciu z tych projektów, które mają za przedmiot przedsiębiorstwa krajowe, dołączamy następne uwagi, wyjaśniające różnicę w tekstowaniu między temi nowemi przedłożeniami a uchwalonemi w roku ubiegłym projektami do ustaw, do których zostały zastosowane tegoroczne przedłożenia rządowe.

Do §. 1. W §. 1. opuszczono powołanie się na §. 45. krajowej ustawy wodnej, gdyż wedle obecnych przedłożeń występuje kraj jako przedsiębiorca, zbytecznem więc byłoby zawiązywanie przymusowej spółki wodnej.

W §. 2. przyjęto za podstawę techniczną szczegółowe projekty techniczne biura melioracyjnego z r. 1885. w przypuszczeniu, że takowe uzyskają aprobatę Wysokiego Ministerstwa rolnictwa, z wyjątkiem dwóch przedsiębiorstw (Babulówki i Bugu), co do których zastosowano postanowienie § 2. projektu rządowego, a to z tego powodu, że projekty te opierają się na zdjęciach niwelacyjnych z lat dawniejszych i mogłyby napotkać na trudności w ministeryalnym departamencie technicznym.

Ażeby jednak na wszelki wypadek zapewnić udzielenie Najwyższej Sankcyi ustawom, zatrzymano z zeszłorocznych projektów dodatkowe postanowienie, wedle którego Wydział krajowy w porozumieniu z Administracją Państwa będzie mógł przedsiębrać potrzebne zmiany w projektach.

§. 3. zatrzymano w stylizacyi tego samego §. z projektów zeszłorocznych, zamieszczono jedynie nowe postanowienie polecające utworzenie osobnego funduszu regulacyjnego dla każdego przedsiębiorstwa krajowego, podobnie jak to ma miejsce przy wszystkich krajowych robotach w innych krajach koronnych. Z funduszu tego pokryte będą oprócz kosztów budowy, także wydatki na administracyą i konserwacyą w czasie budowy, które to ostatnie koszta wedle zeszłorocznych projektów (§. 5.) ponosić miały przymusowe spółki. Postanowienia §. 4. mają na celu ułatwienie krajowi repartycyi i ściągania prestacyj konkurencyjnych przez umyślnie w tym celu w drodze administracyjnej utworzoną spółkę wodną, tudzież przez wprowadzenie w życie nowej instytucyi specyalnych komisarzy politycznych. Sposób powyższy ściągania prestacyj praktykowanym już jest w innych prowincyach na podstawie sankcyonowanych ustaw krajowych.

Zamieszczony w ustępie 1. i 2. tego §. dodatek odmienny od projektu rządowego, że tak zawiązanie spółki jak i wydanie statutu nastąpić ma „w porozumieniu z Wydziałem krajowym“, nie powinien zdaniem naszem natrafić na opozycyą u Rządu, gdyż już najznakomitszy znawca i komentator ustaw wodnych, b. szef departamentu ustawodawczego w Ministerstwie rolnictwa Karol Peyrer, w dziele swem traktującem o austryackiem ustawodawstwie wodnem (str. 522.) podnosi potrzebę pożyteczną kompetencyi Wydziałów krajowych szczególnie przy takich większych budowlach wodnych.

Wedle opinii tego znawcy, §. 45 kraj. ustawy wodnej umożebnia wydanie takich postanowień w drodze specyalnych ustaw krajowych, któreby ograniczały ingerencyą władz państwowych do strzeżenia tylko interesów publicznych i wydawania orzeczeń w myśl ustawy wodnej na wypadek powstających sporów.

Co się tyczy instytucyi specyalnych komisarzy, to takowa ma swój początek w organizacyi komisyi komasacyjnych w północnych Niemczech, a szczególnie w Prusiech, gdzie władze komasacyjne w sprawach wodnych zastępują władze polityczne i sądowe we wszystkich tych wypadkach, w których regulacya wód i melioracye lokalne stają w związku z komasacyą.

W niektórych prowincyach pruskich poruczono nawet prowadzenie wszelkich rozpraw przy zawiązywaniu spółek wodnych (związków groblowych) stałym komisarzom w miejsce zwyczajnych władz administracyjnych.

Podobne postanowienia zawiera także bawarska i badeńska ustawa wodna. Bez wątpienia będzie musiała wejść w życie ta instytucya także w naszym kraju, skoro przyjdzie do regulacyi rzek na większą skalę i do komasacyi gruntów. Jakkolwiek austryackie ustawodawstwo wodne nie zawiera postanowień o specyalnych komisarzach politycznych, to jednak zdaniem Peyrera, mogą już dzisiaj polityczne władze krajowe delegować specyalnych komisarzy do prowadzenia rozpraw i przydzielić takowych w ten sposób do politycznej władzy powiatowej, ażeby ci komisarze mogli wydawać orzeczenia w jej imieniu. Takiego więc komisarza politycznego Wydział krajowy ma na myśli, spodziewając się, że organ ten w wysokim stopniu się przyczyni do prędszego przeprowadzenia przedsiębiorstw melioracyjnych, i dlatego proponuje przyjęcie ostatniego ustępu §. 4., który przyznaje komisarzowi atrybucye politycznej władzy powiatowej.

§. 5. jest identyczny z §. 4. zeszłorocznych projektów.

§. 6. wprowadza nowe postanowienie co do utworzenia funduszu konserwacyjnego, oraz 30%-go udziału skarbu państwa w kosztach utrzymania przedsiębiorstw krajowych. Postanowienia te są wyjęte z sankcyonowanych na dniu 6. Kwietnia r. b. szląskich ustaw melioracyjnych (Dz. ust. kraj. szląskich l. 21. i 22.); sądzimy więc, że jeżeli Wysoki Rząd przyznał na konserwacyą podobnych budowli w sąsiedniej prowincyi stały zasiłek w wysokości 30%, względnie 45% kosztów, to i dla naszych rzek nie odmówi tej pomocy w proponowanej wysokości 30%.

§. 7. odpowiada zeszłorocznemu §. 6., z tą tylko różnicą, że na wstępie zamiast przymusowej spółki, powołanym jest do wykonania robót i do zarządu funduszów Wydział krajowy, jako przedstawiciel kraju, który występuje w tych projektach ustaw w roli przedsiębiorcy.

§. 8. powołuje do wykonania ustawy Ministerstwo, zarządzające państwowym funduszem melioracyjnym (Min. rolnictwa i skarbu), tudzież Ministerstwo spraw wewnętrznych, jako przełożoną władzę organów technicznych i administracyjnych, biorących udział w przeprowadzeniu przedsiębiorstw.

IV. Subwencye krajowe na regulacyę rzek niespławnych.

Na wykonanie robót regulacyjnych na rzekach niespławnych, wstawił Wydział krajowy, stósownie do zobowiązań swych, zaciągniętych na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. Października 1882. w preliminarzu funduszu krajowego na rok 1886. Rubr. XIII. poz. 145. subwencye:

a)	na regulacyę Sanu pod Sobiecinem w kwocie	4.200 zł.
b)	na roboty ochronne na Dunajcu pod Sobiecinem w kwocie . . .	3.500 „
	Razem . .	7.700 zł.

Po wydrukowaniu jednak preliminarza, wpłynęły żądania od politycznej Władzy krajowej c. k. Starostwa w Sączu i stron interesowanych o udzielenie z funduszu krajowego na dwie ważniejsze budowle wodne na Dunajcu, mianowicie: uporządkowanie przestrzeni Dunajca powyżej mostu rządowego w Melsztynie aż do granicy Jurkowa, tudzież budowle ochronne w gminie Chełmiec polski pod Nowym Sączem. Koszta pierwszej budowy, mianowicie ustalenia i zabezpieczenia lewego brzegu Dunajca na długości około 5 kilometrów obliczono na 40.960 zł., z których właściwa budowa wynosi 40.208 zł. 21 ct. w. a., koszta zaś tamiarzy 751 zł. 79 ct. w. a. Skarb państwa miałby się przyczynić $^1/_3$ kosztów budowy, z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez Ministerstwo spraw wewnętrznych i poniósłby koszta tamiarzy w łącznej kwocie 14.154 zł. 53 ct., dalsze zaś $^2/_3$ kosztów miałby przyjąć na siebie fundusz krajowy i interesowany w robotach ochronnych skarb p. Karola hr. Lanckorońskiego po połowie, t. j. 13.402 zł. 73 ct.

W skutek odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 3. Września r. b. l. 49.472 przyrzekliśmy wyjednać u Wysokiego Sejmu subwencyę na tę budowę w wysokości $^1/_3$ powyższych kosztów (13.402 zł. 73 ct.), która rozłożona na trzy lata jako projektowany czas budowy obciążyłaby fundusz krajowy w roku 1886. kwotą 4.467 zł. 60 ct. w. a.

Druga budowa pod Chełmcem ma na celu zabezpieczenie gminy przez rekonstrukcyą istniejącej tamy kosztem 1.184 zł. 64 ct., oraz wykonania nowych dwóch tam kosztem 2.350 zł. 36 ct. w. a. Do kosztów naprawy starej tamy ma się przyczynić fundusz krajowy kwotą 238 zł. 34 ct., do budowy zaś dwóch nowych tam $^1/_3$ preliminowanych kosztów tj. kwotą 744 zł. 37 ct., razem zasiłkiem 982 zł. 71 ct. w. a., który przypadłby do wypłaty w roku 1886.

Z tego powodu upraszamy Wysoki Sejm o dodatkowe wstawienie do Rub. XIII poz. 145 preliminarza funduszu krajowego na rok 1886. następnych subwencyi:

c)	na regulacyę Dunajca od Jurkowa do mostu pod Melsztynem (1. rata) z przyznanego zasiłku 13.402 zł. 73 ct.	4.467 zł. 60 ct.
d)	na regulacyę Dunajca pod Chełmcem jednorazowo . . .	982 „ 71 „
	razem . .	5.450 zł. 31 ct.

Co do reszty pozycyi Rub. XIII. preliminarza funduszu krajowego na rok 1886. mamy zaszczyt nadmienić, że takowe wstawione zostały ściśle według potrzeby, jak to wskazują wyjaśnienia dołączone do tego preliminarza i sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego za rok

1884—5 (Dep. II.) Jedyna oszczędność dałaby się wprowadzić w poz. 144 (utrzymanie stacyi ombrometrycznych i wodoskazowych), którą preliminował Wydział krajowy w przypuszczeniu, że pewna ilość stacyi ombrometrycznych będzie płatną z funduszu krajowego. Obecnie jednak na podstawie relacyi Wydziałów powiatowych z przyjemnością skonstatować możemy, że we wszystkich powiatach znaleźli się obywatele chętni, którzy podjęli się w interesie kultury krajowej prowadzić te obserwacye bezpłatnie.

Co się tyczy pozycyi 140 (wydatku na utrzymanie biura melioracyjnego), to podwyższenie tego wydatku uzasadnionem zostało zdaniem naszem dostatecznie w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego rozwinięciem się działalności biura melioracyjnego, oraz potrzebą przygotowania operatów technicznych, na podstawie których mógłby kraj nasz korzystać z państwowego funduszu melioracyjnego. Tu pozostawałoby tylko do nadmienienia, że inżynierowie biura melioracyjnego, od których wymaga się oprócz wiadomości technicznych także znajomości rolnictwa, a którzy po ukończeniu mozolnego pięcioletniego studyum technicznego musieli jeszcze poświęcić kilka lat na studya agronomiczne i melioracyjne, w porównaniu z urzędnikami administracyjnymi i inżynierami oddziału technicznego, są raczej za nisko wynagrodzeni, gdyż pobory ich (płace wynoszą 500, 600, 800 względnie 1000, 1.100 do 1.500 zł.) są nawet niższe od wynagrodzenia inżynierów okręgowych. Nie od rzeczy będzie tu także wspomnieć, że wstawiony na biuro melioracyjne wydatek 19.300 zł. wynosi zaledwie $4^1/_2\%$ preliminowanego na rok 1886. na roboty melioracyjne nakładu (424.233 zł.) pominąwszy już tę okoliczność, że biuro melioracyjne wedle możności zaspokoić także musi wymagania stron prywatnych.

Z powyższego zestawienia projektowanych w kraju naszym robót melioracyjnych okazuje się wedle dołączonego preliminarza dotacyi melioracyjnej na rok 1886. i lata następne, że w razie, jeżeli Wysoki Sejm raczy przyjąć wnioski Wydziału krajowego, wynosić będzie zasiłek krajowy na popieranie ustawowych przedsiębiorstw melioracyjnych (na zasadzie ustawy państwowej z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. l. 116) w roku 1886:

Ausgst 3.

1.	na regulacyę	Nowego Brnia (2. rata)	18.235 zł.
2.	„ „	Kisieliny (1. rata)	11.666 „
3.	„ „	Starego Brnia (1. rata)	8.500 „
4.	„ „	Babulówki (Krzemienicy) 1. rata	12.800 „
5.	„ „	Trześniówki (1. rata)	15.666 „
6.	„ „	Łęgu (1. rata)	16.333 „
7.	„ „	osuszenie bagien Niskich jednorazowo . . .	4.044 „
8.	„ „	osuszenie bagien Rudnickich (1. rata) . . .	7.013 „
9.	„ „	Wisłoka (1. rata)	13.700 „
10.	„ „	Gniłej Lipy (1. rata)	13.500 „
11.	„ „	Pełtwi (1. rata)	13.600 „
12.	„ „	Bugu (1. rata)	14.666 „
		ogółem .	**149.723 zł.**

który to zasiłek wedle odnośnych projektów do ustaw pociągnie za sobą subwencyę państwowego funduszu melioracyjnego dla tych przedsiębiorstw w wysokości 121.742 zł. tudzież prestacye stron interesowanych w kwocie 152.768 zł. w. a., tak że przyszłoroczny wkład w melioracye wynosiłby w kraju naszym 424.233 zł. w. a.

Na pokrycie powyższych wydatków wstawił Wydział krajowy, zanim mu jeszcze były znane sumy kosztorysowe, w preliminarz funduszu krajowego na rok 1886. dotacyą 100.000 zł. w. a. która w obec wykazanej potrzeby 149.723 zł. okazuje się niedostateczną. Różnica ta jednak nie wymaga podwyższenia dotacyi o całą brakującą kwotę 49.723 zł., gdyż uchwalona przez Wysoki Sejm na r. b. dotacya melioracyjna z powodu odmowy Najwyższej Sankcyi pięciu projektom do ustaw melioracyjnych nie została w zupełności wyczerpaną:

I tak z rubryki tej, jak to już mieliśmy zaszczyt wykazać Wysokiemu Sejmowi po części w sprawozdaniu naszem z czynności, wyasygnowaliśmy do końca Listopada b. r. dotychczas następne zasiłki:

1.	na przekop Strwiąża w Biskowicach pod Samborem	1.000 zł.	— ct.
2.	na regulacyę Stryja w Hnizdyczowie, pow. Żydaczów	2.364 „	35 „
3.	na regulacyę Sanu pod Iskanią, pow. Przemyśl	349 „	76 „
4.	na kanał osuszający w gminie Rudniki i Piaseczna, powiat Żydaczów	200 „	— „
5.	na regulacyę nowego Brnia w myśl ustawy 1. rata	18.000 „	— „
6.	„ „ Wiszni w gminie Podgać, Rudniki i Zawada pow. Mościska	1.348 „	— „
7.	na regulacyę Dunajca w Wróblowicach, pow. Tarnów	1.100 „	— „
8.	„ „ Dunajca w Wielkiejwsi, pow. Tarnów	2.758 „	85 „
9.	„ „ Dunajca pod Załubiszczem, pow. Nowy Sącz	1.190 „	— „
10.	„ „ Dunajca pod Zabełczem, pow. Nowy Sącz	844 „	28 „
11.	„ „ Swicy w gminie Podbereże, pow. Dolina	400 „	— „
12.	„ „ Bystrzycy sołotwińskiej w Bohorodczanach starych	500 „	— „
13.	„ „ Stryja i Świcy, pow. Stryj	1.000 „	— „
14.	„ „ Dunajca pod Olszynami i Sukmanią, pow. Tarnów	1.624 „	76 „
15.	na roboty ochronne w Nikłowicach, pow. Mościska	500 „	— „
16.	na regulacyę Czarnego Dunajca w Długopolu, pow. Nowy Targ	300 „	— „
17.	na kanał ulgi Zaduszniki, Przykop, pow. Mielec	6.000 „	— „
18.	na przekop Wiszni pod Michałówką, pow. Jarosław	200 „	— „
19.	na wał ochronny nad Wisłą w Zalesiu, pow. Tarnobrzeg	1.000 „	— „

nadto przypadnie jeszcze do asygnowania w r. b. bądź to reszta z przyznanych dawniej subwencyi, bądź też w r. b. przyrzeczone zasiłki, mianowicie:

20.	na regulacyę Stryja w Hnizdyczowie (reszta subwencyi)	755 „	65 „
21.	„ „ Nowego Brnia (reszta z 1. raty)	235 „	— „
22.	pożyczka dla spółki Chorzelowskiej w myśl ustawy	6.300 „	— „
23.	na regulacyę Dunajca pod Tęgoborzem i Zbyszycami	2.103 „	37 „
24.	„ „ Sanu pod Sobiecinem	5.000 „	— „
25.	„ „ obydwóch Bystrzyc pod Zagwoździem i Opryszowcami	1.200 „	— „

oprócz tego wydano:

26.	na zakupno map katastralnych, planów instytutu wojskowo-geograficznego, rekwizytów rysunkowych, instrumentów i przyborów geodetycznych, tudzież na pokrycie kosztów badań i zdjęć niwelacyjnych (dyet, kosztów podróży, najem podwód, czółen i figurantów, zakupno palików i punktów stałych), dla regulacyi Kisieliny, Nowego Brnia, Starego Brnia, Babulówki, Trześniówki, Łęgu, bagien Niskich i Rudnickich, Pełtwi i Bugu łączną kwotę	11.211 „	87 „
	Ogółem	67.485 zł.	89 ct.

Oprócz tych wydatków będzie jeszcze w r. b. z dotacyi melioracyjnej pokrytym koszt zakupna łat wodoskazowych i naczyń do zbierania deszczu i śniegu około 3.500 zł., nie mniej też reszta kosztów robót przygotowawczych dla regulacyi Kisieliny i osuszenia bagien Rudnickich i Niskich, wreszcie wynagrodzenie za plany dla inżynierów-asystentów, którzy ryczałtu nie pobierają, tak że z ogólnej dotacyi przyzwolonej przez Wysoki Sejm na r. b. tak na popieranie melioracyi jak i na budowle wodne w kwocie 107.143 zł. w. a. oczekiwać można zaoszczędzenia około 33.500 zł. w. a.

Zaoszczędzenie to wraz z preliminowaną na ustawowe przedsiębiorstwa melioracyjne dotacyą pokryłoby z wykazanej na rok 1886. potrzeby . . . . . 149.723 zł.
kwotę przypuszczalną . . . . . 133.500 „
z czego wynikłaby potrzeba wstawienia dodatkowego kredytu . . . 16.223 zł.
(okrągło 16.000 zł. w. a.).

Mimo niepomyślnego stanu finansów krajowych nie wahamy się przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosków na podjęcie wyszczególnionych powyżej przedsiębiorstw melioracyjnych, sądząc, że uzyskana w ten sposób zapomoga z państwowego funduszu melioracyjnego w kwocie 121.742 zł. (t. j. niespełna 25% rocznej dotacyi państwowej), która zdaniem naszem jest tu jedyną miarą wysokości także dotacyi krajowej, słusznie należy się naszemu krajowi. Do wystąpienia tego z całym szeregiem robót melioracyjnych na rozległych przestrzeniach i w różnych okolicach kraju przy równem traktowaniu tak wschodniej, jak i zachodniej części kraju, powoduje nas także obecny upadek rolnictwa, któremu właśnie przez wykonanie tych melioracyi chcemy dopomódz do powiększenia produkcyi, a przedewszystkiem do umożliwienia wprowadzenia racyonalnego gospodarstwa. Niepotrzebujemy przytem dodawać, że włożone w melioracye kapitały pozostaną w kraju, bo największe pozycye kosztorysowe przedstawiają roboty ziemne, przy których nasi włościanie znajdą obfite źródło zarobku i nie będą się domagać zapomóg głodowych, — a przytem i budowle wodne, zastosowane przy robotach melioracyjnych, nie będą wymagać sprowadzania wyrobów przemysłowych z zagranicy, jak to się dzieje przy budowie kolei żelaznych.

Kierując się też temi względami sąsiednia prowincya Szląsk w dobrze zrozumianym interesie własnym, przeznaczyła już w roku ubiegłym na te cele dotacyę wynoszącą $5^1/_2$ centów dodatków krajowych do podatków, a i dziś nie poprzestaje na tem, lecz czyni dalsze przygotowania do przeprowadzenia nowych budowli, które podwyższą tę dotacyę o 300%, podczas gdy kraj nasz wedle wniosków powyższych wyznaczyłby tylko dotacyę, równającą się $1^1/_2$ centa dodatku krajowego do podatków.

W końcu mamy zaszczyt zwrócić jeszcze uwagę Wysokiego Sejmu na postanowienie §. 7. państwowej ustawy melioracyjnej, ułatwiającą krajowi w wysokim stopniu wykonanie przedsiębiorstw melioracyjnych. Czynniki ustawodawcze w słusznem przewidywaniu, że przeprowadzenie tego rodzaju robót najpotrzebniejszem i najnaglejszem będzie właśnie w chwilach klęsk dla kultury krajowej, podobnie jak to ma dziś miejsce u nas, postanowiły przyjść w pomoc krajom w wyjątkowych wypadkach, oprócz zapomóg bowiem określonych §. 6., przyznają w §. 7. tej ustawy krajom w wypadkach zasługujących na szczególniejsze uwzględnienie pożyczki z funduszu melioracyjnego zwrotne w ratach mających się każdorazowo oznaczyć do pięćdziesięciu procent tej sumy, którą kraje stosownie do §. 4. ponosić mają wedle kosztorysów.

W danym wypadku miałby nasz kraj prawo żądać z państwowego funduszu melioracyjnego pożyczki bezprocentowej (zwrotnej wedle dotychczasowej praktyki zastosowanej w myśl istniejących specyalnych ustaw w innych prowincyach po upływie czasu budowy) na wykonanie przedsiębiorstw melioracyjnych w kwocie 74.861 zł. w. a.; gdy jednak pod tym względem intencye Wysokiego Rządu nie są znane Wydziałowi krajowemu, a przy tem samo Wys. Ministerstwo rolnictwa przed uchwaleniem specyalnych ustaw melioracyjnych w Sejmach krajowych nie mogłoby dziś oznaczyć kwoty, jaka mu zostanie do dyspozycyi z funduszu melioracyjnego, nie przedstawiamy Wys. Sejmowi odnośnej rezolucyi do uchwalenia.

Na podstawie powyższego wywodu, mamy zaszczyt przedstawić Wys. Sejmowi następujące wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyzwala na popieranie krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych na zasadzie ustawy państwowej z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. l. 116., dotacyę na rok 1886. w kwocie 116.000 zł. w. a. z prawem asygnowania zasiłków z tej dotacyi do końca Marca 1888., podobnie jak to ma miejsce przy tej samej rubryce dotacyjnej budżetu państwowego.

II. Sejm upoważnia Wydział krajowy do użycia pozostałości z dotacyi melioracyjnej w roku 1885. (Rubr. XIII. poz. 140b) także w roku 1886. na cele pod I. wskazane.

III. Sejm przyzwala na regulacyę rzek niespławnych w myśl uchwały swej z dnia 6. Października 1882. kredyt dodatkowy na r. 1886. (Rubr. XIII. poz. 145) w kwocie 5.450 zł. 31 ct. w. a.

Al. 4—9. IV. Sejm uchwala dołączone ·/. projekty ustaw o:

1) regulacyi potoku starego Brnia z dopływami;
2) regulacyi potoku Babulówki z dopływami;
3) regulacyi rzeki Wisłoka;
4) regulacyi rzeki Gniłej Lipy;
5) regulacyi rzeki Pełtwi;
6) regulacyi rzeki Bugu.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 5. Grudnia 1885.

Marszałek krajowy:
Dr. Zyblikiewicz *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Rybicki *w. r.*
Zastępca członka Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Projekt Statutu

przymusowej Spółki wodnej dla regulacyi rzeki Nowego Brnia.

A) Cel Spółki.

§. 1. Celem przedsiębiorstwa Spółki jest regulacya rzeki Nowego Brnia na przestrzeni od granicy powiatu Tarnowskiego do ujścia do Wisły wraz z potokami: Rybnica, Zgórsko, Jamnica, Upust, Nieczajka, Smęgorzówka, Brnik, Oleśnica i Wielopole do tej rzeki wpadającemi, a to dla usunięcia wylewów i możności osuszenia gruntów będących własnością członków Spółki, w granicach określonych projektem i zgodnie z §. 1. ustawy o regulacyi rzeki Nowego Brnia z dnia 13. Maja 1885. r. Dz. ust. kraj. Nr. 34.

B) Rozmiar przedsiębiorstwa Spółki.

§. 2. Spółka może przedsiębrać wszelkie czynności zmierzające do celu wymienionego w §. 1., które Ogólne Zgromadzenie uchwali większością głosów, mającą się obliczyć w myśl §. 55. ust. wod. z dnia 14. Marca 1875. r., a które c. k. Władza polityczna w porozumieniu z Wydziałem krajowym jako korzystne zatwierdzi.

§. 3. Spółka przyjmuje za podstawę techniczną do zamierzonych robót regulacyjnych projekt rządowy z r. 1875., preliminujący koszta budowy na 425.481 zł. wal. austr. z tem zastrzeżeniem, że projekt ten będzie przerobionym w biurze melioracyjnem Wydziału krajowego w porozumieniu z c. k. Rządem, a mianowicie w myśl uwag departamentu dla budowli drogowych i wodnych c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 23. Stycznia 1885. r. i w granicach wymienionej wyżej sumy kosztorysowej zgodnie z §. 2. ustawy z dnia 13. Maja 1885. roku Dz. ustaw kraj. Nr. 34.

§. 4. Po ukończeniu robót głównych t. j. po wykonaniu regulacyi Nowego Brnia i dopływów jak wyżej, Spółka wodna obowiązuje się zająć się przeprowadzeniem osuszenia gruntów za pomocą rowów drugorzędnych, które nie wchodzą w zakres projektu z 1875. roku.

§. 5. Roboty wykonane Spółka obowiązuje się utrzymywać w zupełnym porządku i ponosić wszystkie odnośne koszta według §. 5. ustawy z dnia 13. Maja 1885. r. Dz. ust. kraj. Nr. 34.

§. 6. Członkami Spółki są następujące obszary dworskie i mniejsze posiadłości:

	Powiat	Mniejsze posiadłości	Obszar dworski
1	Dąbrowski	—	Czyżów
2	„	Gorzyce	Gorzyce
3	„	Adamierz	Adamierz
4	„	Wielopole moszczyńskie	Wielopole moszczyńskie
5	„	Pilcza Żelichowska	—
6	„	Oleśno	Oleśno
7	„	Cwików	Cwików
8	„	Dąbrówki breńskie	Dąbrówki breńskie
9	„	Podborze (mała część)	Breń
10	„	Kuzie	Kuzie
11	„	Zalipie (mała część)	—
12	„	Swiebodzin	Swiebodzin
13	„	Grądy	Grądy
14	„	Wulka Grądzka	Wulka Grądzka
15	„	Wulka Mędrzechowska	—
16	„	Smęgorzów	Smęgorzów
17	„	Skrzynka	Skrzynka
18	„	Radwan	Radwan
19	„	Gruszów Wielki	Gruszow Wielki (Sutków)
20	„	Nieczajna	—
21	„	Radgoszcz (Łęg)	Radgoszcz (Czarkówka)
22	„	Lubasz	Lubasz
23	„	Brzezówka	Brzezówka
24	„	Dąbrowica	Dąbrowica
25	„	Zabrnie	Zabrnie
26	„	Suchygrunt	Suchygrunt
27	„	Załuże	Załuże
28	„	Słupiec	Słupiec (oba obszary dworskie)
29	Mielecki	Wola Wadowska	Wola Wadowska
30	„	Wadowice dolne	Wadowice dolne
31	„	Jamy	—
32	„	Izbiska	—
33	„	Wampierzów	Wampierzów
34	„	Breń Osuchowski	—
35	„	Ziempniów	Ziempniów

a to w granicach określonych na planach, oraz objętych wykazem właścicieli i numerów parcel lub części parcel mających należeć do Spółki. Odnośny operat będzie wypracowanym pod kierunkiem biura melioracyjnego Wydziału krajowego, a następnie granice okręgu konkurencyjnego, jakoteż klasyfikacye względem korzyści oczekiwanych, będą ostatecznie oznaczone i określone przez komisyę, którą do tej czynności powoła miejscowa władza polityczna odnośnie do §. 3. lit. c) ustawy z dnia 13. Maja 1885 r. Dz. ust. kraj. N. 34.

§. 7. Miejscowości wyliczone w §. 6. będą wykonywać prawo głosowania w następujący sposób:

Właściciele obszarów dworskich lub probostw osobiscie lub przez reprezentantów w Spółce.

Mniejsze posiadłości w gminie przez naczelników gminy jako reprezentantów obowiązanej do konkurencyi posiadłości gruntowej w Spółce.

§. 8. Głosy członków spółki wyszczególnionych w §. 6. będą obliczane w myśl §. 55. ustawy wodnej.

C) Czas trwania Spółki.

§. 9. Spółka zaczyna istnieć z chwilą prawomocnego uznania jej przez c. k. Władzę polityczną.

§. 10. Roboty oznaczone w §. 3. Spółka wodna obowiązaną jest rozpocząć natychmiast po zatwierdzeniu całego lub częściowego projektu i statutu przez odnośne władze.

§. 11. Roboty w §. 3. określone Spółka wodna będzie prowadzić bez przerwy i wykona w przeciągu siedmiu lat od r. 1885. do r. 1891. odnośnie do postanowienia w §. 1. ustawy z dnia 13. Maja 1885. r. Dz. ust. kraj. N. 34.

§. 12. Przedsiębiorstwo Spółki kończy się z rozwiązaniem tejże.

D) Rozwiązanie Spółki.

§. 13. Spółka wodna może się rozwiązać wskutek pozwolenia c. k. Władzy politycznej po całkowitem wykonaniu projektowanych robót, po dopełnieniu wszystkich zobowiązań, objętych niniejszym statutem, po pokryciu kosztów przez strony interesowane, a względnie po ściągnięciu tychże przez c. k. Władzę polityczną w drodze przymusowej i nareszcie po zapewnieniu sposobu utrzymywania w porządku robót wykonanych.

§. 14. W razie rozwiązania Spółki, fundusze jej pozostałe rozdzielone zostaną między członków w stosunku do ich datków.

E) Sposób pokrycia i miara rozkładu kosztów przedsiębiorstwa.

§. 15. Koszta projektowanej regulacyi i przeprowadzenia całego przedsiębiorstwa mają być pokryte w myśl §. 3. ustawy z dnia 13. Maja 1885. r. Dz. ust. kraj. N. 34. w sposób następujący:

a) Fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. p. 2. i §. 2. p. 2. a) ustawy z dnia 30. Czerwca 1883. Dz. u. p. N. 116. takimże bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent kosztów;

c) wreszcie właściciele tych gruntów i zakładów odnośnie do §. 6. statutu, które się znajdują w okręgu konkurencyjnym, który przez Władze administracyjne oznaczonym będzie — resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z d. 14. Marca 1875.,

w stosuuku oczekiwanych korzyści, albo w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usuniętem, albo też, o ile na tej podstawie podziału kosztów uskutecznić nie można, według wartości dotyczących nieruchomości i zakładów.

§. 16. Zasiłki krajowe i rządowe, podobnie jak i prestacye uczestników Spółki, uiszczane być mają w czasie budowy w równych siedmiu ratach z góry — odnośnie do §. 4. ustawy z dnia 13. Maja 1885. r. Dz. ust. kraj. N. 34.

§. 17. Koszta zarządu i utrzymania mających się wykonać budowli ponosić będą uczestnicy Spółki wodnej w §. 6. i w §. 15. litera c) wymienieni.

§. 18. Rozkład kosztów na pojedynczych członków Spółki wodnej sporządza Wydział tej Spółki na podstawie wykazów właścicieli i numerów parcel, lub części parcel mających należeć do Spółki, oraz ich klasyfikacyi w myśl §. 6. i §. 15. lit. c) i przedstawia dotyczące wykazy do zatwierdzenia miejscowej c. k. Władzy politycznej.

§. 19. Zaległe należytości, przypadające na uczestników Spółki według poprzedzających §§. będą ściągane w drodze politycznej egzekucyi na żądanie Wydziału Spółki lub też wskutek zarządzenia Władzy politycznej.

F) Prawa i obowiązki członków Spółki.

§. 20. Wszyscy członkowie Spółki mają prawo korzystać z przeprowadzonych robót w granicach dozwolonych ustawami.

§. 21. Ci członkowie Spółki, których grunta będą użyte pod projektowane budowle wodne, lub w ogóle, którzy jakąkolwiek szkodę poniosą wskutek tych robót, mają prawo do wynagrodzenia, mającego się oznaczyć bądź w drodze dobrowolnej ugody ze Spółką, bądź w razie przymusowego wywłaszczenia, w drodze oszacowania przez zaprzysiężonych znawców.

§. 22. Członkowie Spółki obowiązani są uiszczać bezzwłocznie należytości przypadające na nich na żądanie Wydziału Spółki.

G) Siedziba Spółki.

23. Siedzibą Spółki jest miejsce stałego zamieszkania przewodniczącego Wydziału Spółki lub miejsce przez tegoż na siedzibę przeznaczone.

H) Skład, wybór i zakres działania Wydziału i przewodniczącego Wydziału Spółki.

§. 24. Wydział Spółki ma się składać z 5 członków, z których każdy ma swego zastępcę.

§. 25. Po zatwierdzeniu niniejszego statutu, dzień pierwszego ogólnego Zgromadzenia celem wyboru pierwszego Wydziału oznaczy c. k. Władza polityczna.

§. 26. Wybór członków Wydziału i ich zastępców nastąpi na ogólnem Zgromadzeniu większością głosów podług postanowień §. 55. ustawy wodnej przez naczelników gminy jako reprezentantów obowiązanej do konkurencyi posiadłości gruntowej w Spółce, oraz przez obszary dworskie, względnie przez reprezentantów tychże w Spółce. Jeżeliby zaś przy tym wyborze nie uzyskano bezwzględnej większości głosów, natenczas rozstrzygnie wybór ściślejszy, a przy równości głosów los w myśl §. 58. tejże ustawy wodnej.

§. 27. Wydział Spółki wybiera z pośród siebie większością głosów podług głów — przewodniczącego i tegoż zastępcę. Jeżeliby nie uzyskano większości głosów, a względnie przy równości głosów, natenczas rozstrzygnie los w myśl §. 58. ust. wodn.

§. 28. Wydział Spółki zbiera się na wezwanie przewodniczącego lub miejscowego c. k. Starostwa.

§. 29. Do ważności uchwał Wydziału Spółki potrzebną jest obecność 5 członków Wydziału lub ich zastępców i większość głosów podług głów.

§. 30. Protokoły posiedzeń Wydziału mają podpisywać wszyscy obecni członkowie tego Wydziału lub ich zastępcy, a uchwały zostaną wpisane w osobną księgę uchwał.

§. 31. Wydział Spółki zwołuje zwyczajne Ogólne Zgromadzenie dwa razy do roku, a nadzwyczajne w razie potrzeby, oraz na żądanie co najmniej $^1/_3$ części interesowanych, które się obliczają w myśl postanowień ust. wod. §. 55. lub nareszcie na wezwanie c. k. Władzy politycznej.

§. 32. W obradach Wydziału Spółki mają prawo brać udział z głosem stanowczym delegaci Rządu i Wydziału krajowego w myśl §. 6. ustawy z dnia 13. Maja 1885. r. Dz. ust. kraj. N. 34., to ma oznaczać, że chociaż delegaci w głosowaniu udziału nie biorą, każdy z nich jednak, według swego uznania, w porozumieniu lub bez porozumienia z drugim delegatem ma prawo zawieszać uchwały Wydziału Spółki, a tylko przy wzajemnem porozumieniu obaj delegaci mają prawo robić uwagi i wydawać polecenia obowiązujące Spółkę wodną. W razie, gdy tylko jeden z delegatów bierze udział w posiedzeniu Wydziału, te same prawa mu przysługują, jak gdyby działał w porozumieniu z drugim delegatem.

§. 33. Wydział Spółki wykonywa wszelkie uchwały Ogólnego Zgromadzenia, stosując się do uwag i poleceń delegatów Rządu i Wydziału krajowego, mianuje i oddala urzędników, oznacza płace tychże w granicach budżetu uchwalonego przez Ogólne Zgromadzenie, a zatwierdzonego przez dotyczące interesowane władze.

§. 34. Wydział Spółki bierze pod obrady każdy wniosek przedstawiony na piśmie przez członka Spółki lub przez delegatów Rządu i Wydziału krajowego, albo przez jednego z tych delegatów i uchwala czyli ma być poddany pod naradę na Ogólnem Zgromadzeniu, — obowiązanym jest jednak w każdym razie do przedstawienia wniosku Ogólnemu Zgromadzeniu, jeżeli takowy jest podpisany przez $^1/_3$ część członków, mającą się obliczyć według postanowień §. 55. ust. wod, lub jeżeli delegaci Rządu i Wydziału krajowego, albo jeden z tych delegatów tego wymaga.

§. 35. Przewodniczący prezyduje na obradach Wydziału i Ogólnego Zgromadzenia, przedstawia Spółkę na zewnątrz, rozstrzyga w razie równości głosów, utrzymuje kasę Spółki i jest za nią odpowiedzialnym.

§. 36. Wydział Spółki zajmuje się wszelkiemi czynnościami, które zmierzają do celu oznaczonego w §. 1., zawiera umowy, rozkłada koszta na uczestników Spółki i ściąga należytości odnośnie do postanowień §. 18. i 19.

§. 37. Członkowie Wydziału Spółki pełnią swój urząd bezpłatnie, mają jednak prawo żądania od Spółki zwrotu rzeczywistych wydatków w interesie Spółki poniesionych.

§. 38. Wydział Spółki utrzymuje osobną księgę wodną w myśl §. 56. ust. wodnej.

J) Rok administracyjny.

§. 39. Rok administracyjny kończy się 31. Grudnia każdego roku.

K) Ogólne Zgromadzenie.

§. 40. Zwyczajne Ogólne Zgromadzenie zbiera się 2 razy w roku: w jesieni 2 miesiące przed upływem roku administracyjnego celem powzięcia stosownych uchwał na rok przyszły — i na wiosnę w ciągu pierwszych trzech miesięcy po Nowym roku celem zatwierdzenia czynności, uskutecznionych w roku ubiegłym.

§. 41. Prócz zwyczajnych Ogólnych Zgromadzeń, ustanowionych w poprzednim paragrafie, może być zebrane nadzwyczajne Ogólne Zgromadzenie, jak to określono szczegółowo w §. 31.

§. 42. Ogólne Zgromadzenie członków Spółki składa się z naczelników gmin jako reprezentantów obowiązanej do konkurencyi posiadłości gruntowej w Spółce i z właścicieli lub reprezentantów obszarów dworskich, należących do Spółki.

§. 43. Ogólne Zgromadzenie członków Spółki:

a) Wybiera i usuwa członków Wydziału i ich zastępców;

b) uchwala budżet wydatków i postanawia, czy prestacye uczestników Spółki mają być wprost ściągnięte, czy też za pomocą pożyczki do kasy Spółki uiszczone;

c) zatwierdza rachunki roczne, udzielając Wydziałowi Spółki absolutorium;

d) wybiera z pośród siebie komisyę z 3 członków, celem przejrzenia rachunków i zdania sprawy na wiosennem Ogólnem Zgromadzeniu;

e) rozstrzyga sprawy przedstawione przez Wydział Spółki a ewentualnie przez c. k. Władzę polityczną.

§. 44. Do ważności uchwały Ogólnego Zgromadzenia potrzebną jest obecność $^2/_3$ części członków, których głosy obliczają się według postanowień §. 55. ust. wod.

§. 45. Jeżeliby na wezwanie przewodniczącego nie zebrała się dostateczna ilość członków i dla braku kompletu musiało być zebranem powtórnie Ogólne Zgromadzenie, natenczas uchwały zapadłe będą miały moc obowiązującą bez względu na ilość obecnych.

§. 46. Uchwały Ogólnego Zgromadzenia zapadają bezwzględną większością głosów, mającą się obliczyć według postanowień §. 55. ust. wod.

§. 47. Uchwały Ogólnego Zgromadzenia mają być wpisywane w osobną księgę uchwał.

L) Sposób załatwienia sporów.

§. 48. Spory wzajemne pomiędzy członkami Spółki, wypływające ze stosunku Spółki, rozstrzyga Wydział, a w dalszem odwołaniu się Ogólne Zgromadzenie, spory zaś pomiędzy członkami Spółki a samą Spółką rozstrzyga c. k. właściwa władza polityczna.

M) Dodatkowe postanowienia.

§. 49. Spółka wodna obowiązaną jest, po zatwierdzeniu niniejszego statutu przez właściwą władzę polityczną, przedstawić go do wiadomości Wydziału krajowego i o wszelkich zamierzonych zmianach w tym statucie zawiadomić Wydział krajowy, który te zmiany może zatwierdzić lub odrzucić w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

§. 50. Delegaci Rządu i Wydziału krajowego mają prawa określone w §. 32., a c. k. polityczna władza miejscowa ma prawo zawiesić czynności Wydziału Spółki z tem, że sama obejmuje Zarząd Spółki przy pomocy delegatów Rządu i Wydziału krajowego lub jednego z nich, przewodniczący zaś Wydziału Spółki obowiązanym jest uskuteczniać wypłaty z kasy Spółki wodnej na podstawie asygnacyj wydawanych przez delegatów Rządu i Wydziału krajowego lub jednego z nich i potwierdzonych przez miejscową c. k. władzę polityczną, która tymczasowo objęła zarząd Spółki.

§. 51. Spółka wodna poddaje się nadzorowi i kontroli organów technicznych Rządu i Wydziału krajowego, którzy mogą być równocześnie delegatami tych władz, o których jest mowa w §. 32. i §. 50., lub też mogą być dodani tym delegatom do pomocy.

§. 52. Spółka wodna obowiązaną jest przedstawiać Wydziałowi krajowemu z końcem każdego roku rachunki udokumentowane z wydatków razem z preliminarzem i programem robót na rok przyszły.

§. 53. W ogólności Spółka wodna będzie zastosowywać się do wszelkich postanowień wynikających z ustawy z dnia 13. Maja 1885. r. Dz. ust. kraj. Nr. 34.

Alegat 2. do L. W. 62.535/1885.

Odpis

odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 17. Listopada 1885. roku l. 10.770|pr. wystosowanej do Wydziału krajowego.

Szacowną odezwą z dnia 9. Października r. b. l. 51.801 Świetny Wydział krajowy przedstawił potrzebę zmiany pięciu projektów ustaw o osuszeniu bagien Niskich i Rudnickich oraz o regulacyi potoków Łęgu, Kisieliny i Trześniówki, które to projekty według odezwy tutejszej z dnia 11. Czerwca r. b. l. 5.130/pr. jako przedłożenia rządowe na tegorocznej sesyi sejmowej do konstytucyjnego załatwienia wniesione być mają.

Mianowicie podniósł Świetny Wydział krajowy potrzebę zmiany w tym kierunku, by ze względu na nieukończone jeszcze opracowanie nowych projektów technicznych dla powyższych przedsiębiorstw melioracyjnych, oraz ze względu na już obecnie przewidzieć się dające przekroczenie maksymalnej wysokości kosztów, w przedłożeniach rządowych zgodnie z zeszłorocznemi uchwałami Wysokiego Sejmu wyrażonych, albo umieszczono w przedłożeniach rządowych sumę kosztów, jaka wyniknie z obliczeń krajowego bióra melioracyjnego i w swoim czasie tutaj zakomunikowaną zostanie, albo nieoznaczono wcale maksymalnych kwot, poprzestając na samem procentowem unormowaniu udziałów państwowego i krajowego funduszu melioracyjnego w pokryciu tych kosztów.

W skutek reskryptu J. E. P. Ministra rolnictwa z dnia 10. Listopada r. b. l. 14.106/1033, mam zaszczyt oznajmić, że zmiana na wstępie wspomnianych przedłożeń rządowych jako takich nie może nastąpić w kierunku powyżej wskazanym.

Odnosi się to także do dalszej przez Świetny Wydział krajowy w szacownej odezwie z dnia 9. Października r. b. l. 51.801 proponowanej, a z kwestyą wysokości subwencyi z państwowego funduszu melioracyjnego w związku zostającej zmiany stylizacyi przedłożeń rządowych w tym kierunku, aby ważniejsze z projektowanych przedsiębiorstw melioracyjnych, mianowicie regulacyi potoków Łęgu, Trześniówki i Kisieliny, ogłoszone zostały za przedsiębiorstwa krajowe według postanowień ustawy państwowej z dnia 30. Czerwca 1884. dz. ust. p. Nr. 116., dodał jednak wyraźnie J. E. P. Minister, że niema to wcale stanowić przeszkody dla Świetnego Wydziału krajowego, aby wniósł do Wysokiego Sejmu własne odmienne wnioski w sprawie melioracyj stanowiących przedmiot przedłożeń rządowych, nie mniej mogą — i ta właśnie droga byłaby zdaniem J. E. P. Ministra odpowiedniejszą — wniesione do Wysokiego Sejmu przedłożenia rządowe na podstawie nowo sporządzonych projektów technicznych przez komisyę sejmową, której przedłożenia te przydzielone zostaną, być zmienione tak co do kwoty kosztów, jak też co do odmiennych sposobów wykonania melioracyj.

Zarazem oznajmił J. E. P. Minister rolnictwa do zgodzenia się na usprawiedliwione ze stanowiska technicznego podwyższenie podanych w przedłożeniach rządowych maksymalnych kwot kosztów, a to w miarę finansowych środków, jakie pozostaną do dyspozycyi z państwowego funduszu melioracyjnego.

Obecnie J. E. P. Minister rolnictwa nie jest w położeniu oznaczyć cyfry, do jakiej naprzód przyrzeczone być może podwyższenie wspomnianych powyżej kwot maksymalnych, gdyż ogół subwencyi z funduszu melioracyjnego pokryć się mających, obliczyć się da dopiero po zamknięciu sejmów wszystkich krajów koronnych i dopiero wtedy można będzie oceuić, w jakiej mierze można zaspokoić żądania pojedyńczych krajów koronnych.

Allegat 3. do LW. kr. 62.535 z r. 1885.

Preliminarz dotacyi melioracyjnej.

| L. p. | Nazwa przedsiębiorstwa | Przedsiębiorca | Koszta zł. w. a. | Udział w kosztach | | | | | | Rozkład kosztów na poszczególne lata | | | | | |

Ustawa

z dnia . . . . . o regulacyi potoku Starego Brnia z dopływami.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacya potoku Starego Brnia z dopływami w powiecie Mieleckim, która ma być wykonaną przez zawiązaną w tym celu i zatwierdzoną urzędownie w r. 1877. i 1878. spółkę wodną w ciągu lat trzech po wejściu w życie tej ustawy, uznaną zostaje za przedsiębiorstwo subwencyonowane z funduszu krajowego.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi służyć ma zatwierdzony przez Władzę polityczną a uzupełniony w r. 1885. przez krajowe biuro melioracyjne projekt preliminujący koszta robót uzupełniających na 85.000 zł., upoważnia się jednak Wydział krajowy do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracyą Państwa w granicach wymienionej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Przedsiębiorstwu temu przyznaje się bezzwrotny zasiłek:

a) z funduszu krajowego w wysokości trzydziestu procent wskazanej w §. 2. sumy kosztów robót uzupełniających;

b) z państwowego funduszu melioracyjnego w myśl §. 6. ustępu 2. i §. 4. ustępu 2. *b)* ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. l. 116. taki sam bezzwrotny zasiłek w wysokości trzydziestu procent powyższych kosztów.

§. 4.

Zasiłki krajowe i państwowe oraz prestacye członków spółki uiszczone być mają w czasie budowy w trzech równych ratach rocznych z góry.

§. 5.

Koszta zarządu i utrzymania ukończonych już i wykonać się mających budowli ponosić będzie spółka wodna.

§. 6.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych prowadzić ma Wydział spółki wodnej.

Tak Administracyi Państwa jak i Wydziałowi krajowemu przysłużać będzie jednak prawo wysyłania swoich delegatów do Wydziału spółki z głosem stanowczym.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys ułoży Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu też przysługiwać będzie wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa oznaczy Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe Ministerstwa.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia . . . . . o regulacyi potoku Babulówki z dopływami.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacya potoku Babulówki na przestrzeni od gminy Hyki do ujścia do Wisły, wraz z uregulowaniem potoku Rowu i Trześni, ma być wykonaną w ciągu lat p i ę c i u po wejściu w życie tej ustawy jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi służyć ma projekt, który ułoży Administracya państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Koszta wykonania jednak przekroczyć nie mogą kwoty 160.000 zł. jako sumy preliminowanej na podstawie istniejącego już projektu rządowego z r. 1876., uzupełnionego przez krajowe bióro melioracyjne.

Wydział krajowy zostaje upoważnionym także po dokonanem ułożeniu tego projektu poczynić w nim zmiany w porozumieniu z Administracyą państwa w obrębie granic powyżej wskazanej sumy maksymalnej.

§. 3.

Koszta regulacyi włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu, pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczynić:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 2. i §. 4. ustępu 2. *a)* ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116. bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent kosztów;

c) wreszcie, właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez Władze administracyjne oznaczyć się mającym, resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 38. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się oznaczyć, według wartości tych gruntów i zakładów.

§. 4.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych w §. 3. *c)* wymienionych, zawiązaną będzie przez Administracyę państwa, w porozumieniu z Wydziałem krajowym, spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru i liczby członków Wydziału tej spółki, określi statut przez Władzę polityczną w porozumieniu z Wydziałem krajowym ułożyć się mający.

Do kierowania rozprawami przy wymiarze i rozkładzie prestacyi stron interesowanych, tudzież wydawania orzeczeń w pierwszej instancyi w razie sporów, delegowanym będzie przez Administracyę państwa specyalny komisarz polityczny.

§. 5.

Zasiłki krajowe i państwowe, oraz prestacye konkurencyjne, mają być uiszczone w czasie budowy w pięciu równych ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzonym osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1) z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przy regulacyi gruntów;

2) z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;

3) z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia wałów ochronnych.

Z reszty kosztów utrzymania ponosić ma państwowy fundusz melioracyjny 30% z zastrzeżeniem konstytucyjnego zatwierdzenia; 70% zaś fundusz krajowy i strony interesowane wymienione w §. 3. c. tej ustawy.

Dalsze postanowienia co do rozkładu tych 70% na kraj i strony interesowane, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych dla konserwacyi budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, zarówno jak i administracyę funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu też podobnie jak i stronom interesowanym przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, ułoży Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe Ministerstwa.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa skarbu i spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia . . . . . o regulacyi rzeki Wisłoka.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacya rzeki Wisłoka na przestrzeni od Beska do Haczowa wraz z uregulowaniem potoku Pielnicy od Nowosielec do ujścia w powiecie Sanockim i Brzozowskim ma być wykonaną w ciągu lat czterech po wejściu w życie tej ustawy jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi służyć ma projekt Wydziału krajowego z r. 1885., preliminujący koszta robót na 137.000 zł. w. a.

Wydział krajowy zostaje jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie, w porozumieniu z Administracyą państwa w obrębie granic powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta regulacyi włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu, pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczynić:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 2. i §. 4. ustępu 2. *a)* ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116. bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent kosztów;

c) wreszcie, właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez Władze administracyjne oznaczyć się mającym, resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 38. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się oznaczyć, według wartości tych gruntów i zakładów.

§. 4.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych w §. 3. *c)* wymienionych, zawiązaną będzie przez Administracyę państwa, w porozumieniu z Wydziałem krajowym, Spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru i liczby członków Wydziału tej Spółki, określi statut przez Władzę polityczną w porozumieniu z Wydziałem krajowym ułożyć się mający.

Do kierowania rozprawami przy wymiarze i rozkładzie prestacyi stron interesowanych, tudzież wydawania orzeczeń w pierwszej instancyi w razie sporów, delegowanym będzie przez Administracyę państwa specyalny komisarz polityczny.

§. 5.

Zasiłki krajowe i państwowe oraz prestacye konkurencyjne mają być uiszczone w czasie budowy w czterech równych ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzonym osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1) z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przy regulacyi gruntów;

2) z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;

3) z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia wałów ochronnych.

Z reszty kosztów utrzymania ponosić ma państwowy fundusz melioracyjny 30% z zastrzeżeniem konstytucyjnego zatwierdzenia; 70% zaś fundusz krajowy i strony interesowane wymienione w §. 3. c. tej ustawy.

Dalsze postanowienia co do rozkładu tych 70% na kraj i strony interesowane ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych dla konserwacyi budowli, wydane zostaną w drodze nstawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, zarówno jak i administracyą funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu też podobnie jak i stronom interesowanym przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, ułoży Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe Ministerstwa.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia . . . . . o regulacyi rzeki Gniłej Lipy.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacya rzeki Gniłej Lipy od granicy gminy Przemyślan do mostu na drodze państwowej w Rudzie w powiecie Przemyślańskim i Rohatyńskim ma być wykonaną w ciągu lat czterech po wejściu w życie tej ustawy jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi służyć ma projekt Wydziału krajowego z r. 1885. preliminujący koszta robót na 135.000 zł.

Wydział krajowy zostaje jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracyą Państwa w obrębie granic powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta regulacyi włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu, pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczynić:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 2. i §. 4. ustępu 2. *a)* ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116. bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent kosztów;

c) wreszcie, właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez Władze administracyjne oznaczyć się mającym, resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 38. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się oznaczyć, według wartości tych gruntów i zakładów.

§. 4.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych w §. 3. *c)* wymienionych, zawiązaną będzie przez Administracyę państwa, w porozumieniu z Wydziałem krajowym, Spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru i liczby członków Wydziału tej Spółki, określi statut przez Władzę polityczną w porozumieniu z Wydziałem krajowym ułożyć się mający.

Do kierowania rozprawami przy wymiarze i rozkładzie prestacyi stron interesowanych, tudzież wydawania orzeczeń w pierwszej instancyi w razie sporów, delegowanym będzie przez Administracyę państwa specyalny komisarz polityczny.

§. 5.

Zasiłki krajowe i państwowe oraz prestacye konkurencyjne mają być uiszczone w czasie budowy w czterech ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzonym osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1) z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przy regulacyi gruntów;

2) z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;

Z reszty kosztów utrzymania ponosić ma państwowy fundusz melioracyjny 30% z zastrzeżeniem konstytucyjnego zatwierdzenia, 70% zaś fundusz krajowy i strony interesowane wymienione w §. 3. c. tej ustawy.

Dalsze postanowienia co do rozkładu tych 70% na kraj i strony interesowane ewentualnie utworzenia w tym celu Spółki wodnej i innych zarządzeń potrzebnych dla konserwacyi budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, zarówno jak i administracyą funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu też podobnie jak i stronom interesowanym przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, ułoży Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe Ministerstwa.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa skarbu i spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia . . . . . o regulacyi rzeki Pełtwi.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacya rzeki Pełtwi na przestrzeni od mostu kolejowego we Lwowie do ujścia do Bugu w Busku ma być wykonaną w ciągu lat piętnastu po wejściu w życie tej ustawy jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi służyć ma projekt Wydziału krajowego z r. 1885. preliminujący koszta robót na 510.000 zł. w. a.

Wydział krajowy zostaje jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracyą Państwa w obrębie granic powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta regulacyi włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu, pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczynić:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 2. i §. 4. ustępu 2. *a)* ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116. bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent kosztów;

c) wreszcie, właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez Władze administracyjne

oznaczyć się mającym, resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 38. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, ktore ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się oznaczyć, według wartości tych gruntów i zakładów.

§. 4.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych w §. 3. *c)* wymienionych, zawiązaną będzie przez Administracyę państwa, w porozumieniu z Wydziałem krajowym, Spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru i liczby członków Wydziału tej Spółki, określi statut przez Władzę polityczną w porozumieniu z Wydziałem krajowym ułożyć się mający.

Do kierowania rozprawami przy wymiarze i rozkładzie prestacyi stron interesowanych, tudzież wydawania orzeczeń w pierwszej instancyi w razie sporów, delegowanym będzie przez Administracyę państwa specyalny komisarz polityczny.

§. 5.

Zasiłki krajowe i państwowe oraz prestacye konkurencyjne mają być uiszczone w czasie budowy w piętnastu równych ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzonym osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przy regulacyi gruntów;

2. z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy.

Z reszty kosztów utrzymania ponosić ma fundusz państwowy melioracyjny 30% z zastrzeżeniem konstytucyjnego zatwierdzenia, 70% zaś fundusz krajowy i strony interesowane wymienione w §. 3. *c)* tej ustawy.

Dalsze postanowienia co do rozkładu tych 70% na kraj i strony interesowane, ewentualnie co do utworzenia w tym celu jednej lub więcej Spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych dla konserwacyi budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, zarówno jak administracyą funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu też podobnie jak i stronom interesowanym przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, ułoży Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe Ministerstwa.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa skarbu i spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia . . . . . o regulacyi rzeki Bugu.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacya rzeki Bugu na przestrzeni od ujścia rzeki Pełtwi w Busku do ujścia rzeki Raty w Parchaczu ma być wykonaną w ciągu lat piętnastu po wejściu w życie tej ustawy jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi służyć ma projekt przez Administracyą Państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym ułożyć się mający, którego wykonanie jednak przekroczyć nie może kwoty 550.000 zł. w. a. jako sumy preliminowanej na podstawie generalnego projektu Wydziału krajowego z r. 1885.

Wydział krajowy zostaje upoważnionym także po dokonanem ułożeniu tego projektu poczynić w nim zmiany w porozumieniu z Administracyą Państwa w obrębie granic powyżej wskazanej sumy maksymalnej.

§. 3.

Koszta regulacyi włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu, pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczynić:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów:

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 2. i §. 4. ustępu 2. *a*) ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116. bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent kosztów;

c) wreszcie, właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez władze administracyjne oznaczyć się mającym, resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 38. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się oznaczyć, według wartości tych gruntów i zakładów.

§. 4.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych w §. 3. *c)* wymienionych, zawiązaną będzie przez Administracyę państwa, w porozumieniu z Wydziałem krajowym, Spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru i liczby członków Wydziału tej Spółki, określi statut przez władzę polityczną w porozumieniu z Wydziałem krajowym ułożyć się mający.

Do kierowania rozprawami przy wymiarze i rozkładzie prestacyi stron interesowanych, tudzież wydawania orzeczeń w pierwszej instancyi w razie sporów, delegowanym będzie przez Administracyę państwa specyalny komisarz polityczny.

§. 5.

Zasiłki krajowe i państwowe oraz prestacye konkurencyjne mają być uiszczone w czasie budowy w piętnastu równych ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzonym osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1) z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przy regulacyi gruntów;

2) z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy.

Z reszty kosztów utrzymania ponosić ma fundusz państwowe, melioracyjny 30% z zastrzeżeniem konstytucyjnego zatwierdzenia- 70% zaś fundusz krajowy i strony interesowane wymieniony w §. 3. *c)* tej ustawy.

Dalsze postanowienia co do rozkładu tych 70% na kraj i strony interesowane, ewentualnie co do utworzenia w tym celu jednej lub więcej Spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych dla konserwacyi budowli wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, zarówno jak administracyą funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu też podobnie jak i stronom interesowanym przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, ułoży Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe Ministerstwa.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.